

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Obraz rodinných vztahů v díle Jamese Baldwina
Reflections of Family Life in the Works of James Baldwin

Autorka: Lenka HESSOVÁ

Studijní kombinace: ČJ – AJ

Vedoucí práce: PhDr. Kamila VRÁNKOVÁ, MA, Ph.D.

Rok odevzdání práce: 2007

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum

Podpis studenta

Chtěla bych poděkovat své konzultantce PhDr. Kamile Vránkové, MA, Ph.D. za trpělivost, cenné rady a připomínky při zpracovávání mé diplomové práce.

Anotace

Cílem práce je představit osobnost a dílo afroamerického spisovatele Jamese Baldwina. Úvodní kapitola je věnována jeho předchůdci a velkému vzoru i antivzoru Richardu Wrightovi. Přihlížím k odrazu osobní zkušenosti ve Wrightově díle, zejména k odrazu rodinných vztahů. V druhé kapitole nastíním život Jamese Baldwina a představím jeho románovou tvorbu.

Hlavní pozornost práce je zaměřena na literární analýzu Baldwinova díla, a to s ohledem na tematiku rodiny a rodinných vztahů. Postupně se v jednotlivých kapitolách věnuji jeho vztahům k otci, matce a sourozencům a ukazuji, jak se tyto vztahy odrážejí v jeho tvorbě.

V závěru práce se pokouším přiblížit přínos Baldwinovy tvorby pro další vývoj americké černošské literatury.

Abstract

This thesis aims to introduce the life and work of Afro-American author James Baldwin. The first chapter concentrates on his predecessor Richard Wright whom did Baldwin greatly admire but in later years greatly criticise. The second chapter gives a general view of the life and work of James Baldwin.

The main part of this thesis is devoted to the literary analysis of Baldwin's work, especially to personal experience of family life. It also describes the influence that such an experience had on his novels. In the following chapters I talk about the relationship Baldwin had with his mother, father and siblings and I show how these relationships mirror in his work.

At the end of my thesis I compare Baldwin's work to his predecessors and I try to show Baldwin's contribution to the Afro-American writing.

OBSAH

ÚVOD	7
RICHARD WRIGHT	9
Dětství	9
Dílo	11
Wright a Afričané	14
Poezie	14
Native Son: osudový román	15
Shrnutí: Wrightova tvorba, hlavní motivy	18
ŽIVOT JAMESE BALDWINA	20
Dětství	20
Village	22
Evropská zkušenost	23
Zpět v USA	23
ROMÁNOVÁ TVORBA JAMESE BALDWINA	26
Go Tell It on the Mountain	26
Giovanni's Room	27
Another Country	28
Tell Me How Long the Train's Been Gone	29
If Beale Street Could Talk	30
Just Above My Head	30
BALDWINŮV VZTAH K OTCI	32
Go Tell It on the Mountain	33
Tell Me How Long the Train's Been Gone	35
If Beale Street Could Talk	37
BALDWINŮV VZTAH K MATCE	39
Go Tell It on the Mountain	40
Tell me How Long the train's been Gone	41

If Beale Street Could Talk	43
BALDWINŮV VZTAH K SOUROZENCŮM	46
Go Tell It on the Mountain	47
Tell Me How Long the Train's Been Gone	49
If Beale Street Could Talk	50
Another Country	52
Just Above My Head	53
ZÁVĚR	55
SUMMARY	57
CITOVANÁ LITERATURA	59
BIBLIOGRAFIE	62
Primární literatura	62
Sekundární literatura	62

ÚVOD

Cílem mé diplomové práce je představit osobnost a dílo amerického černošského spisovatele Jamese Baldwina. V úvodní kapitole se věnuji jeho předchůdci Richardu Wrightovi, neboť jeho tvorba měla na Baldwina velmi silný vliv. James Richarda obdivoval pro jeho schopnost prosadit se, ale na druhé straně nesouhlasil s prostředky, které Wright k této popularitě používal. Abychom Baldwinův postoj lépe pochopili, nastínila jsem v první kapitole Wrightův život i dílo a zaměřila jsem se na zásadní román v jeho tvorbě, tedy na *Native Son*.

V druhé kapitole představuji život samotného Baldwina, neboť si pak lépe uvědomíme odraz osobní zkušenosti v jeho díle. Lépe tak pochopíme, proč jsou Baldwinovy romány tak úzce spjaty s rodinou, hlavně s vyjádřením komplikovaného vztahu k otci, a jak moc ovlivňuje rodina osudy hlavních hrdinů jeho románů. Dále věnuji část druhé kapitoly přehledu Baldwinovy románové tvorby. Přestože Baldwina trápí otázka rovnoprávnosti nejen bílých s černochy, ale také heterosexuálů a homosexuálů, zásadním tématem je pro něj nalezení sebe sama jak v osobním, tak veřejném životě. Odpovědi na své existenciální otázky nalézá právě v rodině. Rodina může být pro jedince ideálním útočištěm, ale na druhé straně se také může stát hlavním zdrojem zla a potenciálních problémů. V Baldwinově pojetí tak na harmonii v rodině záleží osud jedince. V tom se shoduje právě s Richardem Wrightem, který však k vyjádření shodného názoru volí poněkud extrémnější prostředky.

Celá třetí kapitola popisuje odraz Baldwinova vztahu k nevlastnímu otci. Právě otec zásadně ovlivnil celý Baldwinův život, tedy i jeho tvorbu. Baldwina velmi trápilo, že ho jeho otec nemiluje, a otázka vztahu otce a syna je tudíž jedním z klíčových témat v jeho románech. Je vlastně tématem primárním, protože z něj pramení všechny ostatní problémy. Nejistota, kterou se podařilo Davidovi Baldwinovi v synovi vypěstovat, podmiňuje celý autorův život. James si díky otci nebyl jistý sám sebou, měl problém se svojí sexuální orientací a s navazováním kontaktů s ostatními lidmi. Spisovatelem se stal vlastně kvůli tomu, aby dokázal, že není neschopný, že může být úspěšný a že si ho otec může vážít. Vlastně tak absurdně David Baldwin stvořil spisovatele. Nekomunikoval s Jamesem, ten se proto upnul ke knihám, do jiného světa, kde mohou

být štěstí a láska realitou. Celá Baldwinova tvorba je úzce spjatá s jeho osobním životem. Psaní je pro Baldwina vlastně jistou psychohygienou.

Ve čtvrté kapitole poukazují na odraz autorova vztahu k matce v jeho tvorbě. Matka představovala pro Baldwina bezpečí, jistotu a lásku, a tak jsou také prezentovány všechny „matky“ v Baldwinových románech.

V poslední kapitole pak popisují Jamesův vztah k sourozencům a vyzdvihují hlavně vztah k bratrům, protože jím se Baldwin ve své tvorbě zabýval téměř tak často, jako vztahem k otci. Pro Baldwina je totiž postava bratra rovnocenným soupeřem krutého otce. Bratři v jeho románech mají většinou takové vlastnosti, které si přál mít on sám.

V závěru shrnuji jeho tvorbu a porovnávám ji s jeho předchůdci a zároveň ukazuji, jaký vliv měl sám Baldwin na další vývoj afroamerické literatury.

Všechna díla a citace uvádím v angličtině, protože vycházím pouze z anglicky psané literatury. Jeho romány jsem četla také v originále a myslím si, že právě Baldwinův jazyk je velmi typickým prostředkem pro charakteristiku jeho postav a také odráží dva nejsilnější vlivy na jeho tvorbu: jazz a bibli.

RICHARD WRIGHT

Chceme-li zkoumat a pochopit dílo Jamese Baldwina, je nezbytně nutné seznámit se nejprve s jeho předchůdcem, tedy Richardem Wrightem. Vůči Wrightovi měl Baldwin velmi komplikovaný vztah. Nesmírně obdivoval to, čeho Wright jako černošský spisovatel dosáhl, ale vyčítal mu prostředky, které k této popularitě používal. Nelíbilo se mu, že Wright popisuje černochoy jako zlé, negramotné a zakomplexované osoby, které nenávidí bílou Ameriku, neboť tím bílé Americe vlastně potvrzuje mýtus o tom, že černoši takoví jsou. Baldwin se během své spisovatelské kariéry se stylem Wrightovy tvorby ztotožňoval a zároveň se od něj chtěl co nejvíce distancovat. Jelikož se v celé své práci budu zabývat rodinnými poměry Jamese Baldwina a vlivem těchto poměrů na jeho tvorbu, mohu svým způsobem přirovnat i vztah mezi Baldwinem a Wrightem ke komplikovanému vztahu otce a syna. Syn svého otce miluje, obdivuje ho, ale zároveň s ním nesouhlasí a chce být lepší. Z těchto důvodů věnuji celou první kapitolu Baldwinovu vzoru i antivzoru Richardu Wrightovi.

Dětství

Richard Wright se narodil 4. září 1908 na Ruckerově plantáži blízko města Natches ve státě Mississippi. Jeho matka byla původním povoláním učitelka, ale když otec, negramotný zemědělec, rodinu pro jinou ženu opustil, musela dělat i podřadné práce, aby své děti uživila. Wrightovi nikdy neměli dostatek peněz a museli se spoléhat na pomoc příbuzných. Výchovné trendy na jihu tou dobou prosazovaly fyzické tresty a Richardovi blízcí těchto metod hojně užívali, takže mohl z traumatických zážitků z dětství v Mississippi čerpat celý život. Možná i tak se zrodil model zlého hrdiny, který veškeré násilí páchá ze strachu a nejistoty.

Protože se rodina neustále stěhovala, Wright neměl možnost pravidelné školní docházky, a navíc jeho negramotní prarodiče patřili k druhu církve, která považovala vzdělání za hřích. Knihy mohl číst jen tajně a své odhodlání stát se spisovatelem si moudře nechával pro sebe. Dojmy z dětství potom shrnul ve své autobiografické knize *Black Boy* (1945):

My days and nights were one long, quiet, continuously contained dream of terror, tension, and anxiety [1].

Po skončení základní školy chtěl Wright pokračovat na střední škole, ale po několika týdnech musel kvůli tísnivé finanční situaci v rodině odejít a začít vydělávat peníze. Měl několik špatně placených zaměstnání, která mu však zajistila dostatek peněz na to, aby mohl opustit Memphis. V té době mu bylo sedmnáct let.

Wrightův odchod z Memphisu můžeme také chápat jako únik z dosavadního ne příliš vydařeného života plného neporozumění, ústrků a ponižování. Paradoxem je, že Richardovi v osobním růstu nejvíce bránila jeho rodina (útek otce, nepochopení důležitosti vzdělání a místo lásky metla). Téma neustálého strachu, pocit méněcennosti a snaha po úniku prolíná celou jeho tvorbu. Wrightovy romány – sice chápány v kontextu rasové nesnášenlivosti – jsou vlastně primárně romány čistě existencionálními. Wright se velmi zajímal o psychoanalýzu a mýtus zla. Jeho hrdinové, zažívající pocity strachu a nejistoty už od raného dětství, se stávají postupem času a shodou různých okolností hrozbou celé společnosti. Možná je tedy poselstvím Wrightových románů snaha přinutit čtenáře, aby se soustředili na vztahy v rodině a věnovali větší pozornost dětství a dospívání, protože jen dítě, které vyrůstá v harmonické rodině, má šanci stát se v dospělosti vyrovnaným jedincem. Tedy osobností, která je schopna postavit se i problému rasové nesnášenlivosti a také ho následně řešit.

Když ještě pracoval v Memphisu jako umývač nádobí, či poslíček pro společnost na výrobu brýlí, začal číst současnou americkou literaturu a kritiky H. L. Menckena. Jak sám přiznává ve své autobiografii *Black Boy*, půjčoval si od svého irského spolupracovníka průkazku do knihovny, na kterou napsal:

Dear Madam: Will you please let this nigger boy – ... – have some books by H.L. Mencken? [2].

Tato drobná poznámka nás opět neomylně vrací k realitě života na americkém jihu v první polovině dvacátého století. Jestliže Wright a s ním tisíce dalších Afroameričanů vyrůstali v atmosféře neskrývané diskriminace, nemůžeme jim mít za zlé, že jim bílá Amerika k srdci nepřirostla. Přidáme-li k těmto rasovým problémům, ohrožujícím mladé Afroameričany zvenčí, ústrky a strach, které zažívali uvnitř vlastní rodiny, bylo v té době opravdu těžké vyrůst ve vyrovnanou osobnost a vydobýt si své místo na slunci bez toho, aby tito lidé nepocíťovali vztek a zášť k celému světu.

Dílo

Wrightovu literární kariéru nastartovalo získání první ceny, udílené časopisem *Story*, za sebrané povídky *Uncle Tom's Children* (1938). Roku 1940 Wright vydává svůj první román *Native Son*. Byl to první bestseller napsaný afroamerickým autorem, který získal ocenění Book of the Month. V prvních třech týdnech po jeho vydání bylo prodáno 215000 výtisků. *Native Son* udělal z Wrighta nejvíce uznávaného a nejbohatšího černošského autora v Americe. On sám o tomto románu řekl, že chtěl napsat něco, co donutí všechny lidi, aby se zamysleli nad situací ve společnosti a začali jednat. *Native Son* je velmi důležitý pro pochopení rozpaků, které zažíval James Baldwin ve vztahu k Richardu Wrightovi, proto se této knize budu později věnovat v samostatné podkapitole.

Ve stejném období, kdy Wright vydává svůj román *Native Son*, prochází také osobní krizí. V roce 1939 se oženil s Dhimah Rose Meadman, ruskou židovskou baletkou. Nastěhoval ji, jejího syna, její matku a jejího pianistu do Mexika, ale za pár měsíců zjistil, že manželství nefunguje. Vrátil se do New Yorku a v roce 1940 se s Dhimah rozvedl. Možná tato skutečnost ovlivnila fakt, že oběťmi v jeho románech jsou vždy ženy. Na tento problém můžeme opět nahlížet z pohledu psychoanalýzy a zločiny, které jeho hrdinové páchají, můžeme vidět jako nějakou nedořešenou sexuální otázku. Nejspíše trauma a pocity méněcennosti z dětství pěstují v hlavním hrdinovi pocit nejistoty při navazování kontaktů s opačným pohlavím a vedou u něj k silné obavě ze selhání a k následné, ještě silnější obavě z výsměchu. Aby se vyhnuli zklamání a výsměchu, jsou tito „hrdinové“ ochotni udělat cokoli, i zabít. Osobně se domnívám, že Wright za fakt, že jeho otec od rodiny utekl, i za své neradostné dětství obviňoval ženy (cizí žena mu odlákala otce, matka mu nedokázala zajistit bezpečí, pohodu a lásku) a teorie, že by neměl věřit ženám se mu opět potvrdila, když ho opustila jeho první manželka.

Na cestě zpět do New Yorku se Wright zastavil navštívit svého otce, se kterým předtím dvacet pět let nepromluvil. Toto setkání popsal ve svém autobiografickém románu *Black Boy* (1945) a vyplývá z něj, že si Wright svůj vztah k otci vlastně za celý život nevyřešil:

... when I tried to talk to him I realized that, though ties of blood made us a kin, though I could see a shadow of my face in his face, though there was an echo of my voice in his voice, we were for ever strangers, speaking different language, living on vastly distant planes of reality. [3]

Jeho autobiografická kniha *Black Boy* vyšla roku 1945 a byla opět bestsellerem, přestože americký senát vyhlásil tuto knihu za obscénní. Závěrečná část o jeho životě v Chicagu a o zkušenostech s komunistickou stranou byla do této autobiografie přidána až roku 1977 pod titulem *American Hunger*. Wrightovi nakladatelé v roce 1945 chtěli jen příběh o jeho životě na Jihu, proto vynechali celou část o Severu. O Wrightovi bylo napsáno mnoho autobiografií, ale vždy musí být brán v potaz *Black Boy*, jeho osobní emocionální zpověď o dětství a dospívání. Tato kniha se zabývá rodinnými vztahy a dospíváním a možná je i odpovědí na otázku, proč se všichni Wrightovi hrdinové snaží o únik ze situace, ve které se momentálně ocitají. Sám Wright se domníval, že údajná emocionální bohatost, která je přisuzována Afroameričanům, je ve skutečnosti výsledkem jejich skrývaného zmatku a strachu.

Slovo strach je vlastně klíčové pro celou jeho tvorbu, pak ještě slovo únik. Jen ten, kdo se neustále bojí a ve vlastní rodině nenachází pochopení, potřebuje někam unikat. Smutným paradoxem je, že situaci černochoů vidí Wright jako začarovaný kruh. Z četby jeho románů získávám dojem, že černoši jsou odmítáni a utlačováni bělochy a zbraní, kterou si proti tomuto ústrku a nepochopení volí, je zase jen ústrk a nepochopení, tentokrát ve vlastních rodinách. Podle naučených společenských vzorců chování se řídí teorií, že když se nemohou bránit silnějšímu, obrátí svůj vztek a násilí proti někomu slabšímu, což je bohužel většinou člen vlastní rodiny nebo příslušník stejné rasy. Takže místo toho, aby se s těmi, kteří trpí stejně, spojili a problému čelili společně, obracejí se více do sebe a přidělávají si další nepřátele ve vlastních řadách. Situaci si vlastně sami ještě více zhoršují a zcela iracionálně toto dvojí selhání (neúspěch v boji za rovnoprávnost s bělochy a selhání v komunikaci mezi sebou) opět dávají za vinu bílé Americe. Možná hlavně zklamání z vlastního selhání mnohonásobně zvětšuje zlobu vůči bělochům. Ti jsou totiž problémem, který jsou černoši schopni pojmenovat a svým způsobem jim slouží i jako maska pro všechny jejich ostatní problémy.

V roce 1946 byl Wright pozván do Paříže, kde poznal zcela jiné zacházení, než na jaké byl zvyklý z New Yorku, kde ačkoliv už byl tou dobou slavným spisovatelem, ho někteří prodavači stále oslovovali „boy“, což ho velmi uráželo. V roce 1947 se proto odstěhoval. Nikdy se potom do Spojených států natrvalo nevrátil. Teprve v Paříži poprvé poznal skutečný pocit svobody. Žila zde vedle sebe celá řada národností a nikdo nemusel nikomu nic dokazovat.

V letech 1949-1951 pracoval na filmovém zpracování *Native Son* ve kterém sám ztvárnil Biggera. Wright, kterému bylo přes 40 a měl nadváhu, musel udělat mnohé

proto, aby mohl hrát devatenáctiletého Biggera. Na filmovém zpracování mu velmi záleželo a bylo pro něj důležité být obsazen do hlavní role, asi tím chtěl společnosti také něco dokázat. James Baldwin jednou řekl, že kdyby už neměl napsat nic jiného, *Go Tell It on the Mountain* prostě na papír převést musel. Stejný vztah jako měl Baldwin ke své prvotině, měl tedy asi i Wright ke knize *Native Son* (také jeho první román). Jelikož film se stal během padesátých let hlavním médiem, chtěl Wright touto cestou zajistit ještě větší popularitu a reálnost celému příběhu.

Po vydání *Black Boy* Wright dlouho žádný další román nevydal, až v roce 1953 publikuje existencionální román *Outsider*, který je ale přijat se smíšenými pocity. Hlavní hrdina Cross Damon prožívá opět krizi v rodinných vztazích a touží po zásadní změně. To se mu nečekaně vyplní. Jde tedy znovu o únik z vlastního života, doslova o únik od sebe sama. Změna identity opět vede hlavního hrdinu k tragédii. Znovu dochází ke kumulaci násilí, neboť ze strachu o ztrátu získaného postavení spáchá tři vraždy a nakonec je sám zavražděn. Je možná zvláštní, že Damon je zavražděn komunistou, přitom si od komunistické strany zpočátku slibuje vyřešení svých problémů. Téma komunistické strany se neustále vrací do Wrightovy tvorby. Wright ji obviňuje z toho, že neposkytuje dostatek pochopení a pomoci černochům, na kterých závisí její politická existence. Sám byl rozčarován komunistickou stranou a také z ní v roce 1942 vystoupil. Reakcí na dojmy z členství v této straně jsou eseje *I Tried to Be a Communist* (1944) a *The God that Failed* (1949).

Další román *Savage Holiday* vydal Wright v roce 1954 a jde jako vždy o konflikt v původní rodině, který se promítá do tragického vývoje osobních vztahů. Hlavní hrdina Erskine Fowler zde vše znovu řeší násilím. Znázorňuje, jak je nebezpečné dusit v sobě emoce. Fowler si nevyřešil vztah s matkou a je jí posedlý, tento svůj osobní problém řeší sňatkem s prostitutkou, kterou nakonec zavraždí. Barvitý popis vraždy velmi znepokojil některé čtenáře. *Savage Holiday* není výjimkou v díle Richarda Wrighta, protože jde opět o existencionální román, kde si hlavní hrdina nese všechny své problémy už od dětství, není schopen je řešit, a proto se uchyluje k násilí, které stupňuje. Jedinou odlišností románu je fakt, že hlavní hrdina není Afroameričan, ale běloch. Možná proto byl tento román odsuzován společností více než jakékoliv jiné dílo Richarda Wrighta. Ukazuje totiž, že problém násilí není jen problémem nějakého „neviditelného zakomplexovaného“ černocha. Poukazuje na fakt, že problémy s rodinou a celou řadu komplexů může mít každý, tedy i „spořádaný“ běloch.

Během padesátých let se stal více známým a uznávaným mezinárodně, ale zatímco si budoval image významného literáta a politického aktivisty, jeho kreativita v díle upadala. Poslední knihou, kterou Wright vydal během svého života, byl román *The Long Dream* (1958), kde řeší vztah dominantního otce a jeho syna. Jde tedy opět o problémy v rodině, jen se poprvé zabývá, pro něj poměrně neznámým tématem, vztahem otce a syna. Tedy zkušeností, kterou on sám ve svém životě vlastně neměl.

Wright a Afričané

Od poloviny padesátých let Wright hodně cestoval do Afriky, Asie a Španělska, napsal také několik esejů na politické a sociální téma. Strávil nějaký čas v Ghaně a jako reakci na tuto zkušenost vydal roku 1954 *Black Power*, která se zabývá otázkou barvy a novou problematikou bídy bývalých kolonií. Kritiky na tuto práci byly velmi různorodé a to jak ze strany Afričanů, tak i Američanů. Wright nepochopil fakt, že vrátit se ke kořenům, tedy do Afriky, už nelze. Africká kultura byla zcela odlišná od kultury, kterou si utvořili Afroameričané v Americe. Afričané sami kritizovali Wrighta, že jejich problémům nerozumí a svými militantními postoji celou situaci jen zhoršuje. Nepochopil totiž, že už nejde skloubit starý svět plný tradic s moderní uspěchanou Amerikou. Ghanský autor Kwam Anthony Appiah později řekl, že Wright selhal v porozumění Afričanům, když je nabádal, aby opustili své kmenové zvyky a zapojili se do světa techniky.

Poezie

Wrightova poezie byla ovlivněna jeho sympatií a pozdější antipatií ke komunistické straně. Během let 1934 a 1941 publikoval víc než dvanáct básní, včetně slavné *Between the Word and Me*. Básně jako *I Have Seen Black Hands* ukazují jeho sílu představivosti a explicitní revoluční radikalismus:

I am black and I have seen black hands
Raised in fists of revolt, side by side with the white fist
Of white workers,
And some day – and it is only this which sustains me—
Some day there shall be millions and millions of them,
On some red day in a burst of fists on new horizon! [4]

Celá generace afroamerických autorů byla inspirována Wrightovou levicově orientovanou radikální militaristickou poezií. Wright byl sám ovlivněn mnoha zdroji:

Hughesem, Whitmanem, Sandburym či Eliotem. Důležitým prvkem jeho poezie je dialekt a idiomy pocházející z afroamerického prostředí. Snaží se spojit venkovskou tematiku jihu s pop kulturou průmyslového severu. Charakteristická je jeho nekompromisnost a militantnost. Nemalý vliv na Wrightovu zatrpkllost mělo také neustálé sledování FBI a CIA, viz báseň *FB Eye Blues* (tzv. poezie protestu). Tuto báseň napsal během studené války na cestě do Argentiny.

Woke up this mornig
FB eye under my bed
Said I woke up this morning
FB eye under my bed
Told me all I dreamed last night, every word I said. [5]

Na konci padesátých let se nadchl pro haiku, což vyjadřovalo jeho postoj kosmopolity a intelektuála. Možná konečně našel smíření a klid ve vlastním životě a mezi rokem 1958 a smrtí napsal přes 4000 haiku, ale publikoval jich jen několik. Tato etapa jeho tvorby ještě není dostatečně probádána a zasloužila by si větší pozornost.

Native Son: osudový román

Native son je velmi nekompromisním románem plným zloby a obviňování společnosti. Wright použil skutečný případ z roku 1938, kdy mladý černoš Robert Nixon zavraždil bělošku. Hlavní hrdina Bigger Thomas se neustále cítí ukřivděný, má mnoho potíží doma i s přáteli a není spokojen se svojí životní situací. Za veškeré problémy, které má, obviňuje své okolí, hlavně bílou Ameriku. Bigger je prototypem zbabělce, který je schopen udělat cokoliv, aby svůj strach skryl. Obrázek o Biggerově povaze si čtenář tvoří už od prvních stránek knihy, Bigger se postupně odhaluje ve zrudnějším a zrudnějším světle. Na začátku knihy je Bigger „normálním“ rozzlobeným zlodějíčkem, ale díky řadě náhod se z něj stává chladnokrevný vrah. Situace se začíná stupňovat, když Bigger získá práci poslíčka pro bílou bohatou rodinu Daltonových. Od první chvíle Bigger, už z principu, tuto rodinu nenávidí, aniž by se vůbec namáhal tím, že by chtěl její členy poznat blíže. Už od začátku k nim má nedůvěru a považuje je za rozmařilé zbohatlíky, které je třeba oloupit a pak od nich rychle utéci a nikdy se nevrátit. I když na krádež myslí Bigger od první chvíle, kdy do domu vstoupí, nikdy ani nepomyslel na vraždu. Nikoliv však proto, že by se mu tento čin přičil, je jen zbabělý a bojí se následků. Dalším choulostivým tématem knihy jsou Biggerovy sexuální fantazie

o Mary, kterou samozřejmě také nenávidí, ale na druhé straně ho na ní cosi přitahuje ... možná opět fakt, že Mary je bílá a bohatá, tedy tabu pro člověka jeho barvy pleti a postavení. Věty, které naznačují Biggerův sexuální zájem o Mary Daltonovou, byly z knihy v roce 1940 vyřazeny, zpět byly vloženy až 53 let poté editorem Arnoldem Rampersadem .

Tento román ukazuje, kam až může nevyrovnaný jedinec se silným pocitem méněcennosti zajít, aby se vyhnul neúspěchu. Biggerovy charakterové vady se objevují už na začátku románu, kdy raději zbijí svého „kamaráda“, aby se neshodil před ostatními a zakryl tak strach, který pociťoval. Skupina zlodějíčků se totiž dohodla, že vykradou místní obchod, ale Bigger se chce na poslední chvíli z této akce vyvléci, ne, že by plánovaný čin nesouhlasil s jeho morálkou, jen se zoufale bojí dopadení. Nechce však dopustit, aby se mu ostatní smáli, a tak opět volí násilí k zamaskování všech svých nejistot. Tato zdánlivě drobná událost na začátku knihy, kdy Bigger rodinu Daltonových ještě nezná, už poukazuje na fakt, že jeho pozdější jednání se nedá ospravedlnit jen rasovým motivem. Bigger je velmi nevyrovnaná postava, která ztrácí kontakt s realitou. Už z principu pokládá svůj život za promarněný a uchyluje se k drobným osobním „úspěchům“. Právě za takový úspěch začne pokládat zločin.

Bigger měl odvézt opilou dceru Daltonových zpět domů. Když ji doprovázel do jejího pokoje, měl neustále iracionální pocit, že je někdo dopadne a on bude potrestán. Neměl nejmenší důvod se tak cítit, protože Mary pomáhal a rodina Daltonových by to jistě pochopila, přesto v něm pocit strachu sílil. V momentě, kdy ukládal Mary do postele, se vzbudila slepá paní Daltonová a vešla do pokoje. Bigger přidržel Mary polštář přes hlavu, opět jen ze strachu, protože se bál, aby Mary nepromluvila a paní Daltonová nezjistila, že on je také v pokoji. Poté co paní Daltonová pokoj opustila, uvolnil Bigger polštář, který držel Mary přes hlavu. Mary však byla udušená. Je zajímavé, že jediné, co Biggera vyděsilo, byla myšlenka, že bude dopaden, ne fakt, že zabil člověka. Časem si tento čin začal dokonce glorifikovat a považovat ho za osobní úspěch a projev osobní svobody. Úplně zapomněl na fakt, že Mary zabil „omylem“ a že se jí svým způsobem na začátku bál. Její chování ho totiž přivádělo do nemalých rozpaků. Mary a její přítel Jan, vlastně celá rodina Daltonových, ho totiž brali jako sobě rovného. Mary i Jan byli komunisté a Wright tady skrze Biggera řeší otázku spojení komunistů a Afroameričanů. Komunisté si myslí, že jsou s černochoy na jedné lodi, ti však tento názor nesdílejí, ba naopak, jsou velmi rozpačití z tohoto náhlého „kamarádství a rovnosti“.

Celou dobu, co je Bigger v domě Daltonových má iracionální pocit viny, je neustále ve střehu, a přitom ještě nic nespáchal. Situace se vystupňuje právě v momentu, kdy díky tomuto bezdůvodnému strachu zabije Mary. Tedy jediného člověka, který neměl v úmyslu ho jakkoliv ohrozit. Mary by určitě vysvětlila, proč se Bigger ocitl v jejím pokoji a tolerantní rodina Daltonových by toto vysvětlení nejspíše přijala. Bigger ale jednal v panickém strachu a přemýšlet v danou chvíli nemohl. V knize není jediný náznak toho, že by Bigger svého činu litoval, snad jen barvitý obraz, který se mu občas vrací: Maryina hlava hořící v kotli. Motiv ohně jako symbolu dobra i zla (oheň poskytuje teplo domova, ale může také kdeco spálit) se ve Wrightově tvorbě neobjevuje naposled, stejný význam má například v knize *Black Boy*. Postupem času Bigger přistupuje k vraždě Mary jako k osobnímu vítězství, poprvé v životě zažívá pocit uspokojení. Uspokojení z toho, že přechytračil hloupé bělochy, vlastně úplně všechny, a je tedy svobodný a může si dělat, co chce. Poznává, že každý, koho zná, je vlastně slepý, že lidé vidí jen to, co chtějí vidět .

Aby Wright znásobil Biggerovu vinu, nechá ho zavraždit jeho přítelkyni Bessie. Hrůznost se zde stupňuje tím, že zatímco první vražda byla vlastně nešťastnou náhodou, tento druhý Biggerův počin je velmi chladnokrevně naplánovanou akcí a vztahuje se k osobě, ke které měl Bigger na začátku románu kladný vztah, a navíc k osobě afroamerického původu. Nemůžeme tedy tuto jeho druhou vraždu označit jako rasovou a ospravedlňovat ji zoufalstvím, plynoucím ze sociálního ústrku. Teď se odhalují Biggerovy osobní chyby, za které už nemůže obviňovat společnost. Stává se z něj chladnokrevný vrah, žádná oběť. Nejvíce znepokojujícím poselstvím tohoto románu je ale absurdita nepochopení. Tím, jak se společnost chová, si vlastně zaslouží, aby v ní byli Biggerové Thomasové. Na konci celého románu je totiž Bigger dopaden a usvědčen, paradoxem však zůstává, že není usvědčen za vraždu své přítelkyně (nejchladnokrevnější zločin), ale za údajné znásilnění Mary, které nikdy nespáchal.

Native son je vlastně hořkou tragédií o poněkud netradiční volbě cesty k sebepotvrzení vlastní identity a vydobytí si vlastního místa na slunci.

Není tedy divu, že Baldwin měl vůči tomuto románu jisté výhrady. Chápal fakt, že se Wright stal díky knize *Native Son* známým a uznávaným autorem a že zviditelnil černošskou problematiku, ale nebyl si jistý, zda taková popularita má cenu. Afroameričané jsou zde prezentováni jako velmi nevyrovnané rozzlobené osoby. Tedy přesně tak, jak si je většina bílých Američanů představuje.

Tímto románem si Wright vytvořil poměrně ambivalentní vztah i s dalšími afroamerickými autory. Na jedné straně ho za tuto knihu oceňují a na druhé straně jsou na rozpacích z hrdiny, který naplňuje všechny představy a předsudky bílého světa o prototypu brutálního černocha.

Shrnutí: Wrightova tvorba, hlavní motivy

Na závěr této kapitoly bych ještě jednou chtěla upozornit na motivy, které prolínají celou Wrightovu tvorbou, a znovu zopakovat fakt, že Wright jako vlastně všichni afroameričtí autoři čerpal náměty pro svou tvorbu ze svého života (traumatické dětství, vztahy v rodině) a z okolí. A jako většina ostatních černošských autorů soustřeďuje i on svůj zájem na vztahy v rodině a spíše než na popis děje se zaměřuje na prokreslování psychiky hlavních postav. Hrdinové jeho románů jsou charakterizováni prostředím, ve kterém žijí, a svými činy. Jsou většinou nevyrovnaní a nejsou schopni ve společnosti uspět, jako jediný prostředek sebeprosazení vždy volí násilí, a tato volba je nekompromisně vede k tragickému konci. Jakmile se na začátku románu dostanou na scenář, už pro ně není návratu a tragika jejich osudu se už jen stupňuje. Ve většině jeho románů jako by měl hlavní hrdina zpočátku šanci na lepší život, ale tuto šanci vždy díky nějaké tragické náhodě promarní. Wrightovy romány jsou v tomto smyslu silně existencionální a více než rasovou otázkou (jen jeden problém z mnoha) se zabývají životní cestou člověka, slabého jedince, který si je své slabosti vědom a jen se snaží přežít ve společnosti. Z tohoto hlediska se tedy dá jeho tvorba přirovnat k dílům Theodora Dreissera a Sinclaira Lewise.

Hlavním motivem všech jeho románů je nefunkčnost vztahů v rodině, z níž si hlavní hrdina odnáší mnohá traumata a komplexy, se kterými není schopen bojovat. Většinou mu nikdo v jeho životní situaci nepomůže. Tady Wright poukazuje na fakt, že když společnost takového jedince ignoruje, vlastně ohrožuje samu sebe, protože každý Wrightův hrdina, který situaci nezvládne, se obrátí proti ní a navíc se ve stavu beznaděje a bezmoci většinou uchyluje k extrémním řešením, tedy k vraždě. Jeho postavy nejsou chápány okolním světem a nechápou vlastně ani samy sebe, vždy se snaží o nějaký únik ze situace, ve které se nacházejí, a hlavní motivační silou jejich jednání je strach (z výsměchu, ze selhání, z nepochopení, z uvěznění, z fyzických trestů...).

Wrightovy romány se některým čtenářům mohou zdát extrémní právě díky výběru hlavních postav, které mají vždy patologické rysy. Domnívám se ale, že Wright se

nesnaží společnost šokovat, jde mu jen o to, aby si všimla problému, který zde je a týká se jí, i když tento problém většinou nemusí existovat v tak kumulované a tragické míře... ale mohl by, kdyby byl i nadále přehlížen.

Wright byl uznáván i zavrhován ostatními černošskými autory, i Baldwinem. Všichni k němu měli velmi komplikovaný vztah, protože on se jako první afroamerický autor prosadil a stal se mezinárodně uznávaným spisovatelem, kterého jeho řemeslo skutečně živilo. Na druhou stranu si do svých románů vybíral hrdiny, kteří splňovali představu bílé Ameriky o brutálním černochovi. Domnívám se, že v tomto smyslu byl Wright svými afroamerickými vrstevníky, i Baldwinem, nepochopen, protože, jak už jsem několikrát zmínila, jeho tvorba byla zaměřená na člověka (nevadilo zda černého, žlutého či modrého). Wright vyrůstal mezi černochoy, proto jeho hrdinové byli černí. Kdyby vyrůstal v židovském prostředí, byli by vrahy židé. Kdyby vyrůstal v bělošské rodině, byl by vrah bílý. Wright nebyl fascinován barvou pleti, ale zlem, které je všude kolem nás a existuje ve všech kulturách, když jsou mu vytvořeny příhodné podmínky. Jeho hrdinové nenávidí a vraždí jen proto, že nemají dostatek lásky a protože nemají přátele, kteří by je podrželi. Paradoxně tak poselstvím Wrightových románů (plných násilí) může být potřeba lásky a snaha přimět čtenáře, aby ji nepodceňovali. Jeho romány by skutečně měly sloužit jako varování společnosti, aby nepřehlížela zdánlivě nepatrné problémy, protože i sebemenší zanedbaný problém může vyústit v čisté zlo.

ŽIVOT JAMESE BALDWINA

Celou první kapitolu své diplomové práce jsem věnovala Baldwinovu vzoru i antivzoru Richardu Wrightovi, v jehož životě i autorských ambicích můžeme najít jisté podobnosti s životem a dílem mladšího Jamese Baldwina, který se vůči němu snažil po celou svoji literární tvorbu nějak vymezit. Oba dva autoři měli problémy s ujasněním si vztahu k otci. Wrightovi otec utekl a Baldwin svého otce nikdy nepoznal: místo vlastního otce musel přijmout Davida Baldwina, který si vzal jeho matku, když mu byly tři roky. Není tedy divu, že oba autoři v osobních vztazích a vlastně i v celém svém životě poněkud tápali a zoufale se snažili prosadit, být pochopeni a obdivováni. U obou spisovatelů tato snaha pramenila z původního selhání v rodinných vztazích. Chtěla bych tedy nastínit životní příběh Jamese Baldwina, abych mohla ukázat, jak se osobní zkušenost hlavně v rodinných vztazích promítla v jeho pozdější tvorbě.

Dětství

James Baldwin se narodil 2. srpna 1924 v Harlemu v New Yorku, a tudíž nemohl mít onu „jižanskou zkušenost“, ze které čerpala celá generace předcházejících afroamerických autorů. Baldwin byl prvním z devíti dětí Berdis Johnsonové. Byl jediný nemanželským dítětem v jejím vztahu s reverendem Davidem Baldwinem. Tuto informaci se dozvěděl jen náhodou, když zaslechl hádku svých rodičů. Nikdy se nedozvěděl, kdo byl jeho biologický otec, takže jediným, kdo pro něj plnil roli otce, zůstával nevlastní otec David Baldwin, který k němu měl velmi těžko definovatelný vztah. David Baldwin byl hrubián a jako každý Afroameričan v té době nenáviděl bělochy a obviňoval je ze všech svých problémů. James navíc Davidovi připomínal fakt, že Berdis před ním milovala jiného muže. Svým způsobem byl James pro svého nevlastního otce ztělesněním hříchu a paradoxně také připomínkou Davidovy vlastní, ne zcela počestné minulosti. Tento komplikovaný vztah pak Baldwin použil ve svém prvním románu *Go Tell It on the Mountain*. Autobiografické prvky ve vztazích Johna a jeho otce jsou zde velmi nápadné. Sepsáním tohoto románu se vlastně Baldwin snažil se svým nevlastním otcem nějak vypořádat a nalézt si k němu cestu, nebo ho alespoň pochopit. Románem *Go Tell It on the Mountain* a vztahy hlavních hrdinů v návaznosti na Baldwinův osobní život se budu zabývat v samostatné podkapitole.

Baldwin vyrůstal v Harlemu v době hospodářské krize a finanční zázemí jeho rodiny bylo velmi špatné. Protože mu doma otec neustále opakoval, že je ošklivé, neposlušné a neschopné dítě, měl Baldwin problém při navazování kontaktů s vrstevníky a upnul se tedy k četbě knih. Neustálou nejistotu, kterou malý Jimmy doma pociťoval, výstižně vyjadřuje scéna z románu *Go Tell It on the Mountain*, kdy je čtrnáctiletý John na pochybách, zda si vůbec někdo v rodině vzpomene, že má narozeniny:

His first thought , nevertheless, was: „Will anyone remember?“ For it had happened, once or twice, that his birthday passed entirely unnoticed, and no one had said“Happy birthday, Johnny“, or given him anything – nor his mother. [6]

Baldwin našťestí zaujal své učitele, kteří v něm rozpoznali talent a snažili se tento talent podporovat. Například díky své učitelce Orille Millerové mohl Baldwin rozvíjet svoji čtenářskou zkušenost a chodit do kina a vzdělávat se v oblasti kultury. Třicátá léta se v Americe nesla ve znamení jazzu a blues a Baldwin byl touto hudbou okouzlen. Dalším silným prvkem, který nasměroval jeho tvorbu, bylo křesťanství: vyrůstal v prostředí silně ovlivněném vírou v Boha, nebo spíše návštěvou kostelů a čtením z Bible. V jeho románech se obdivuhodně kloubí biblické motivy s jazzovými prvky, vyjadřujícími bolest, kterou jedinec pociťuje v tomto světě. Stejně jako jazzové písně jsou i Baldwinovy romány variacemi. Variacemi na život, na Bibli, na křesťanství i na zmatek v duši.

Od čtrnácti do šestnácti let kázal Baldwin v kostele. Nejprve v kostele svého nevlastního otce a pak v kostelech po celém Harlemu. Během této zkušenosti v sobě objevil řečnický dar a byl uchvácen silou moci, kterou mu veřejný projev poskytoval. Zjistil, že i malý ošklivý chlapeček může zaujmout své okolí. Během své kazatelské činnosti našel jisté sebevědomí, které díky netradiční domácí výchově svého nevlastního otce ztratil. Přestože se k němu David Baldwin nechoval nejlépe, Baldwin ho měl rád, stejně jako všechny členy rodiny, a moc si přál, aby na něj byl jeho otec hrdý. Fern Marja Eckman o Baldwinovi píše:

As a child, he tried to insulate himself against rebuff by spinning a cocoon of reverie about the future, about the time when he would be grown-up and successful. The dream had been recurrent:

Clad in a grey suit, he would drive his big Buick uptown-uptown, from somewhere in the shining, white citadel- to the block in Harlem where his family lived. And they would all be there waiting for him, proud of him now, his father as well as his mother, proud of their son, James Arthur Baldwin, so wealthy and famous. Then they would all pile into his car and he would drive them to his country house. And they would dine there together or in a restaurant, all of them loving. [7]

Tento úryvek opět potvrzuje moji domněnku, že Baldwin chtěl být slavným spisovatelem, jen aby dokázal svému nevlastnímu otci, že si zaslouží jeho lásku a že on, James Baldwin, je stejně schopný jako on. Téma hledání rovnováhy v rodinných vztazích prolíná celou Baldwinovou tvorbou. Je zajímavé, že ženské postavy jsou v jeho románech vždy kladné a většinou trpí za hříchy „svých mužů“. Dokonce si troufám tvrdit, že Baldwin se myšlením stylizuje do ženy a že zde může být počátek jeho homosexuální orientace. Stejně jako ženy v jeho románech jsou zraňovány muži, je i Baldwin zraňován a zklamán především muži, ale zároveň je ve svém životě nutně potřebuje.

Village

V sedmnácti letech opustil Baldwin Harlem a usadil se ve Village, proslulém místě studentů, bohémů a umělců. Ale v době, kdy do Village přišel, opět narážel na velké množství problémů, neboť i svobodomyšlná Village byla místem, kam Afroameričané chodili jen na návštěvu. Sám Baldwin tuto zkušenost o mnoho let později popsal jako traumatickou. Svůj život ve Village přirovnal k peklu na zemi. Nejen, že byl tou dobou nejmladším černochem žijícím v té oblasti, byl navíc homosexuálem. Ve společnosti místních umělců sklízel výsměch a v soukromí dostával různé nabídky na sexuální praktiky od znuděných dam toužících po „černé zkušenosti“, od starších umělců, či od slečen, které ho chtěly zachránit od homosexuální orientace.

Tato zkušenost Baldwina opět řádně zmátla a vypořádával se s ní ve svých románech do konce života. V době, kdy se pohyboval ve Village, byl navíc bez peněz a živil se různými podřadnými pracemi, aby mohl svůj život zasvětit psaní. Zde si ho všiml Richard Wright a dopomohl mu k získání grantu, který mu umožnil odjet do Evropy a soustředit se na psaní románů. V roce 1948 vyrazil Baldwin do Paříže, aby se vypořádal se svým vztahem k otci, svojí sexuální orientací, rasismem a sebevraždou svého přítele. Tato témata se později objevují v jeho knihách *Go Tell It on the Mountain*, *Giovanni's Room* a *Another Country*. Baldwinovi bylo například vyčítáno, že postavy v jeho románu *Another Country* jsou mělké a že hlavní hrdina spáchá sebevraždu hned na začátku knihy bez většího prokreslení důvodů, které ho k tomu vedly. Na Baldwinovu obranu musím říci, že ve skutečném životě nám přátelé také dlouze nevysvětlují, proč chtějí ten či onen čin spáchat, a my se s následky musíme vypořádat po svém. Domnívám se, že právě postava Rufuse je Baldwinovou formou vypořádání se s faktem, že jeho talentovaný přítel spáchal sebevraždu bez varování, bez

vysvětlování. Tak je i postava Rufuse prezentována v *Another Country*, zemře bez varování, bez vysvětlování.

Evropská zkušenost

Baldwin strávil v Evropě deset let, převážnou část této doby žil v Paříži a Istanbulu. Během let strávených v Evropě žil v neustálé bídě, i když se mu podařilo vydat několik románů a esejů – *Go Tell It on the Mountain* (1953), *Notes of a Native Son* (1955), *Giovanni's Room* (1956). Měl trvalý pocit vykořeněnosti a stále nebyl schopen najít si své místo ve společnosti. I když opustil Spojené státy, byl v Evropě pořád chápán jako Američan. Paradoxem však je, že ho jeho vlastní země, tedy Amerika, nepřijímala, protože tam byl chápán jako Afroameričan, ale mezi Afroameričany také nebyl přijat, protože se otevřeně přihlásil k homosexualitě, a jako homosexuál byl zavržen i svým nevlastním otcem. Byl tedy vlastně trojím cizincem bez domova, není tudíž divu, že existencionální téma hledání vlastní identity opět prolíná celou jeho tvorbu. Jeho hrdinové stejně jako on hledají své místo na slunci a snaží se prosadit v dravém světě plném překážek a nepochopení. Optimistický je fakt, že Baldwin narozdíl od svého předchůdce Richarda Wrighta dává alespoň některým svým hrdinům šanci pro nalezení vnitřního klidu a smíření. Tento klid a rovnováhu nalézají jeho hrdinové právě v rodině a ve vztazích s blízkými lidmi.

Zpět v USA

Po návratu do Spojených států amerických se Baldwin hodně angažoval v boji za práva černochů, byl spojován s Civil Rights Movement a účastnil se pochodu Martina Luthera Kinga do Washingtonu. Po atentátu na Luthera a na Malcoma X se Baldwin ve svých projevech a esejích stále více obracel k názoru, že jediným řešením pro černošskou otázku je násilí, a tím vlastně potvrdil názory Richarda Wrighta, které do té doby vehementně popíral. Jeho vystupování jako řečníka a celebrity bylo také v naprostém rozporu s jeho tvorbou, kde se naopak snažil o jakési usmíření. Dostal se tedy opět do jisté schizofrenní situace, protože ve svých esejích a v mluvených projevech se stal vůdčí osobností protestního hnutí, které vidí jedinou šanci v násilí, ale ve svých románech naopak hledá základní lidské hodnoty, usmíření, harmonii a lásku. V osobním životě po velkém zklamání ze smrti Malkoma X a Martina Luthera Kinga přijal názor svého nevlastního otce, že s bílou Amerikou se po dobrém vyjednávat nedá, ale idea lásky, rovnosti a smíření nadále žije v jeho románech.

V Americe pokračoval ve veřejném vystupování za práva homosexuálů a černochů a v psaní románů a esejů. Dosáhl slávy a uznání mezi svými současníky, ale většina kritiků a spisovatelů ho oceňovala jen jako autora knihy *Go Tell It on the Mountain* a jako autora plamenných esejů. Jeho další románová tvorba nebyla nikdy plně doceněna a byla ukvapeně odsuzována za mělkou, což nepovažuji za správné. *Go Tell It on the Mountain* je určitě velmi zajímavý román a o jeho kvalitách není pochyb, protože použili-li metaforu, byl napsán „vlastní krví“ a odhaluje nejniternější problémy, které Baldwina trápily. Kdybych měla přehánět, tak mohu tvrdit, že lepší román prostě napsat nemohl, protože už nikdy v životě tak moc netrpěl a zároveň mu nebylo nic tak blízké a současně tak vzdálené jako jeho vlastní rodina. Jeho ostatní romány však také stojí za povšimnutí, neboť se v nich postupně smiřuje se světem a nachází vlastní rovnováhu, kterou na začátku života a v románu *Go Tell It on the Mountain* ještě nalézt nemohl.

Přestože se nakonec stal slavným spisovatelem, nikdy se mu nepodařilo napravit vztah se svým nevlastním otcem. David Baldwin zemřel v nemocnici pro duševně choré v roce 1943. O jeho smrti napsal James v knize esejů *Notes of a Native Son*, 1955:

And it seemed to me, too, that the violence which rose all about us as my father left the world had been devised as a corrective for the pride of his eldest son, I had declined to believe in that apocalypse which had been central to my father's vision; very well, life seemed to be saying, here is something that will certainly pass for an apocalypse until the real thing comes along. I had inclined to be contemptuous of my father for the conditions of his life, for the conditions of our lives. When his life had ended I began to wonder about that life and also, in a new way, to be apprehensive about my own. [8]

S matkou a všemi sourozenci vždy vycházel velmi dobře, v jeho románech je postava matky vždy vykreslena ve velmi příznivém světle a to samé platí o sourozencích. Ten, kdo narušuje rodinou harmonii, je vždy otec. Podrobně se těmito vztahy budu zabývat v dalších kapitolách. I když Baldwin celý život toužil po harmonické rodině, vlastní si nikdy nezaložil, jedním z důvodů byla právě jeho homosexualita a nestálé vztahy s různými partnery.

V roce 1983 se stal Baldwin profesorem na universitě v Massachuttse, kde ovlivnil mnoho studentů. Poslední roky svého života strávil na Francouzské riviéře, kde také 30. listopadu roku 1987 zemřel na rakovinu žaludku. Pohřbu v Harlemu se účastnilo pět tisíc lidí, Tonni Morrison ve svém projevu řekla:

In your hands language was handsome again. In your hands we saw how it was meant to be: neither bloodless nor bloody, and yet alive. [9]

Tímto výrokem velmi výstižně shrnula Baldwinovu tvorbu, ve které nenajdeme žádného extrémního hrdinu, jen obyčejné lidi s neobyčejnými osudy.

ROMÁNOVÁ TVORBA JAMESE BALDWINA

James Baldwin byl všestranný spisovatel a vyprodukoval celou řadu románů, esejů, jednu sbírku pohádek pro děti a dvě divadelní hry. Silně se angažoval v boji za zrovnoprávnění černochoů a podporoval hnutí homosexuálů. Jelikož je tématem mé diplomové práce obraz rodinných vztahů v díle Jamese Baldwina, chtěla bych se zaměřit především na jeho tvorbu románovou, kde je přímá návaznost jeho osobních zkušeností na jeho dílo nejvíce patrná.

Go Tell It on the Mountain

Prvním a nejosobnějším románem, který Baldwin vydal, je *Go Tell It on the Mountain* (1953). Popisuje zde svoji osobní zkušenost z dospívání v Harlemu. Celý román se točí kolem rodiny Grimmesových, nápadně se podobající rodině Baldwinových. Čtenář se postupně dozvídá o všech jejích členech a tajemstvích, které si s sebou přinesli. Centrální postavy románu jsou John, jeho rodiče Gabriel a Elizabeth, teta Florence a Johnovi sourozenci, hlavně mladší bratr Roy. John je zde také jediným nevlastním dítětem Gabriela Grimmesse, černošského kazatele. *Go Tell It on the Mountain* není románem plným dějových zvrátů, zaměřuje se spíše na vnitřní život postav a na popisování životních situací, které všechny členy rodiny Grimmesových ovlivnily. Děj románu pokrývá jediný den, kdy John slaví své čtrnácté narozeniny a poprvé si plně uvědomuje zmatení a rozpory, které se odehrávají v jeho nitru. Vzbudí se s pocitem, že vlastně neví, kdo je a čeho chce v životě dosáhnout. Právě tento den mu došlo, že doposud plnil jen přání druhých a ani se nestihl zeptat sám sebe, zda se tato přání shodují s jeho touhami a potřebami.

Everyone had always said that John would be a preacher when he grew up, just like his father. It had been said so often that John, without ever thinking about it, had come to believe it himself. Not until the morning of his fourteenth birthday did he really begin to think about it, and by then it was already too late. [10]

Sám James Baldwin se stal ve čtrnácti letech kazatelem a zkušeností, kterou popisuje prostřednictvím Johna, si nepochybně prošel. S nadsázkou můžeme říci, že mladý Afroameričan v Americe třicátých let měl jen dvě možnosti – ulici nebo kostel. John se tedy rozhodl pro kostel, ani ne tak z přesvědčení, či pro silnou víru v Boha, ale

prostě proto, že to byla jediná cesta, jak se dožít dospělosti a trochu si vážit sebe sama. John neustále řeší rozpor mezi duší a tělem, už ve čtrnácti letech si uvědomuje, že ho přitahují mladí chlapci a podvědomě cítí, že tato touha se s křesťanskými ideály plně neslučuje.

He had sinned. In spite of the saints, his mother and his father, the warnings he had heard from his earliest beginnings, he had sinned with his hands a sin that was hard to forgive. In the school lavatory, alone, thinking of the boys, older, bigger, braver, who made bets with each other as to whose urine could arch higher, he had watched in himself a transformation of which he would never dare to speak. [11]

Je si vědom, že pocity, které má, nejsou obvyklé a měl by je skrývat, ale není si jistý tím, zda ho tyto pocity dělají horším člověkem a horším křesťanem. Kolem sebe vidí mnoho nepravdy a přetvářky, hlavně u lidí, kteří kážou ostatním o morálce, viz jeho nevlastní otec. Kniha nám postupně odhaluje všechna tajemství, která Gabriel, Elizabeth a Florence skrývají a svým způsobem nám tak osvětluje jejich chování. Žádná postava v *Go Tell It on the Mountain* není dokonalá, přesto jsou všichni vykresleni s obdivuhodnou láskou a odkazují na členy Baldwinovy skutečné rodiny. Odkrývání osobních životů je velmi bolestné a křehké, stejně jako jsou křehcí a zranitelní všichni hrdinové tohoto románu. Jsou plní bolesti, smutku a lásky. Tato kniha je svým způsobem bluesovou variací na víru v člověka a hledání, mohli bychom ji také označit „Starým zákonem rodiny Grimmesových – Baldwinových“. Nejvíce vyčnívající postavou románu je Gabriel: zatímco u ostatních členů rodiny není pro Baldwina problém vyjádřit kladný vztah, který k nim chová, u Gabriela je cesta k nalezení jistých sympatií velmi komplikovaná. Baldwin zde prostřednictvím Gabriela popsal svého nevlastního otce a pokusil se vyjádřit rozporuplný vztah, který k němu měl, tedy silnou nenávisť, kterou k němu pociťoval, a zároveň stejně silnou lásku.

Giovanni's Room

Druhým románem, který Baldwin vydal, byl *Giovanni's Room* (1956). Tentokrát se soustředil na otázku homosexuálního vztahu a za hlavního hrdinu si vybral bílého Američana, který je druhým rokem ve Francii a ve vzpomínkách reflektuje události posledních měsíců. David si našel v Paříži snoubenku Hella, bílou Američanku. Vše se zkomplikuje, když Hella odjede na návštěvu do Španělska a David pozná mladého Itala Giovanniho, zamilují se do sebe a po dobu Helliny nepřítomnosti prožívají velmi vášnivý vztah. Když se Hella vrátí, David se rozejde s Giovannim, aby si

nekomplikoval život. Giovanni nese rozchod velmi těžce, a protože je bez peněz, vrátí se ke svému vydržovateli, kterého však v afektu zabije. David pocítuje vinu a je mu Giovanniho líto, mezitím se o Giovanniho a o poměru, který s Davidem měl, dozví Hella a Davida opustí. Na konci románu tak hlavní hrdina zůstává opět sám, bez snoubenky, bez Giovanniho a bez rodiny. David nápadně připomíná Jamese Baldwina, také odjíždí do Paříže, aby našel sám sebe, odpoutal se od Spojených států a od svého despotického otce. David, stejně jako Baldwin, si je vědom své sexuální orientace, ale pro zjednodušení a větší stabilitu v životě volí vztah se ženou. Tento rozpor formuluje David v momentě, kdy se Hella dozvídá o Giovanniho a odchází:

And the very last night she was here , the very last time I saw her, as she was packing her bag, I told her that I had loved her once and I made myself believe it. But I wonder if I had. [12]

Na konci románu David zjišťuje, že touto volbou a svou vlastní neupřímností zranil kolem sebe daleko více lidí, a hlavně zranil a zradil sám sebe. Tento román byl kritikou přijat velmi vlažně právě proto, že se Baldwin rozhodl psát o tématu, které bylo v té době tabu, a navíc v této knize neměl ani jednoho afroamerického hrdinu. Opět jde o velmi osobní román, kde si Baldwin řeší svoji orientaci, a opět se zde vrací k rodinným vztahům, hlavně ke svému vztahu k otci.

Another Country

Následující román *Another Country* (1962) se odehrává v New Yorku a čerpá z Baldwinovy zkušenosti během života ve Village. V tomto románu se také vyrovnává se sebevraždou svého přítele Eugena Wortha, který skočil z mostu George Washingtona v prosinci 1946. V *Another Country* je Eugen Worth vykreslen v tragické postavě Rufuse. Celý román pak popisuje život Rufusových blízkých po jeho sebevraždě a zaměřuje se na rozmanité vztahy mezi nimi. Velká pozornost je věnována Rufusově sestře Idě. Ida je prototypem Afroameričanky, která nenávidí bílou Ameriku a obviňuje ji ze všech svých problémů i z bratrovy smrti. Ida reprezentuje nesnášenlivost, kterou černí pocítovali k bílým. Její militantní názory se však průběhem času mění a Ida se dokonce stává tolerantnější, což se projevuje hlavně v jejím vztahu s bílým Vivaldem. *Another Country* však není románem rasovým, prolínají se zde problémy a tragické osudy všech hrdinů, bílých i černých. Baldwinovi hrdinové prostě jen touží po lásce, svobodě a naplnění vlastního života. Baldwin sám napsal v *Notes for a Hypothetical Novel* (1960):

I thought that the white world was very different from the world I was moving out of and I turned out to be entirely wrong. It seemed different. It seemed safer, at least the white people seemed safer. It seemed cleaner, it seemed more polite, and, of course, it seemed much richer from the material point of view. But I didn't meet anyone in that world who didn't suffer from the same affliction that all the people I had fled from suffered from and that was that they didn't know who they were. They wanted to be something that they were not. [13]

V tomto románu se Baldwin vypořádává se svojí zkušeností ze života ve Village. Není zde vítězů ani poražených a autor zde také skládá poctu svému příteli Ingmaru Bergmanovi, neboť celá koncepce *Another Country* nápadně připomíná právě Bergmanovy filmy.

Tell Me How Long the Train's Been Gone

Dalším románem v řadě je *Tell Me How Long the Train's Been Gone* (1968). Hlavní hrdina, slavný Afroamerický herec Leo Proddhammer, právě přežil infarkt a v domě přátel bilancuje svůj život. Ze vzpomínek se dozvídáme, jak se z chudého hochy z Harlemu stala celebrita. Postupně se také odkrývají vztahy, které má nebo měl se svými přáteli. Leo opět hodně vzpomíná na rodinu, hlavně na rodiče a mladšího bratra Caleba. Z románu se dozvídáme, že kromě rodiny v jeho životě byly důležité hlavně dvě osoby – Barbara a Christopher. V tomto románu vzdává Baldwin hold ženám právě prostřednictvím Barbary. Bohužel nevím, která žena byla reálnou inspirací pro postavu Barbary, ale jsem si jistá, že v jeho životě nějaká „Barbara“ existovala. Ženy pro něj byly velmi důležité, ale nemohl jim poskytnout to, co po něm chtěly, tedy plnohodnotný sexuální partnerský vztah. Vždy je bral jako sestry. Modelem pro postavu Christophera byl Malcom X, ke kterému měl Baldwin velmi vřelý vztah. *Tell Me How Long the Train's Been Gone* je románem jistého smíření se světem a jeho přijetím. Hlavní hrdinové tu, poprvé v Baldwinově tvorbě, po všech svých útrapách a životních kotrmelcích nacházejí klid, mír a lásku. V této knize se Baldwin svěřuje s touhou, aby byl pochopen a uznán svým nevlastním otcem a aby mu byla odpuštěna „špatná sexuální orientace“:

That evening Barbra and Pete put us on the plane to New York. Caleb met us at the plane, with Luise, and one of the children, growing up now, a perfectly respectable, black family- and respectable mainly, because their name was mine. As we say in America, nothing succeeds like success- so much for the black or white, the related respectability. Christopher and my father and I spent a day together, walking through Harlem. They looked very like each other, both big, both black, both laughing. [14]

Pro román vyznívá tento závěr poměrně optimisticky, když se však podíváme na skutečný život Jamese Baldwina, šlo o vyjádření touhy, která nemohla být nikdy naplněna, protože v době, kdy *Tell Me How Long the Train's Been Gone* vyšlo, byli už Malcolm X i Jamesův otec mrtví. Svým způsobem jde tedy o hořký paradox a obrovskou tragédii, protože Baldwin věděl, že svůj sen se už prostě nikdy neuskuteční.

If Beale Street Could Talk

Předposledním Baldwinovým románem je *If Beale Street Could Talk* (1973) a poprvé je celý román nahlížen z pohledu ženy, hlavní hrdinky Tish, devatenáctileté těhotné dívky, jejíž přítel je zavřený ve vězení za údajné znásilnění. Tish se snaží Fonnyho z vězení dostat a v této snaze jí pomáhá celá její rodina. Baldwin zde znovu odkazuje na důležitost harmonie v rodině a na potřebu jedince k někomu patřit a být někým milován. Rodina Tish je vykreslena nesmírně harmonicky a všichni její členové jsou ochotni pomoci Fonnymu, protože vědí, že ho Tish miluje, a tak ho přijímají za svého. Tím, kdo se o Fonnyho stará daleko méně, je paradoxně jeho vlastní rodina, která je v románu představena jako velmi povrchní. Jediným, kdo by chtěl v této rodině Fonnymu nějak pomoci, je jeho otec, ale ten je příliš slabý, řeší spoustu vlastních problémů a neví, jak se má zachovat. Postava Fonnyho otce je velmi tragická: na konci románu je výčitkami a pocitem vlastního selhání dohnán k sebevraždě. Nicméně román končí tím, že se Fonny dostává na svobodu a Tish mu porodí dítě. Narození dítěte zde symbolizuje smíření a naději na lepší život a také naději na pokračování rodu.

Just Above My Head

Just Above My Head (1979) je posledním a nejdelším Baldwinovým románem. Děj se točí kolem gospelového zpěváka Arthura Montany, který je nalezen mrtvý na půdě v jednom londýnském hostinském zařízení. Ve vyprávění se prostřednictvím vzpomínek jeho bratra vracíme k jeho životu bohéma a k jeho homosexuálnímu vztahu. Tento román je vlastně vyústěním Baldwinovy tvorby, neboť zde naposledy spojuje svá životní témata: rodinu, homosexualitu, politiku, rasismus, komplikované vztahy, bluesovou a náboženskou atmosféru a cestu k prosazení se a nalezení vlastní identity. Opět dochází k jistému smíření, protože teprve díky smrti Arthura si mnoho dalších postav uvědomí své postavení ve společnosti a využijí šanci, kterou by jinak promarnily. Důraz je kladen především na lyrické vyjádření pocitů a atmosféry spíše

než na přesný popis událostí, ale na to jsme v díle Jamese Baldwina zvyklí, neboť právě tato lyričnost činí jeho dílo pro čtenáře velmi atraktivním.

BALDWINŮV VZTAH K OTCI

Mohli bychom tvrdit, že David Baldwin Jamese nikdy zcela nepřijal a ve své rodině ho trpěl jen jako nutné zlo. Neustále mu dával svoji nenávisť najevo a je až obdivuhodné, že se Jamesovi i přes tuto zkušenost podařilo dospět. Chtělo to obrovskou vůli a odvalu. Zbraní, kterou si proti násilí svého otce zvolil, bylo vzdělání, hlavně literatura. Věděl, že aby přežil, musí z Davidova domu pryč, musí se prosadit a musí mu dokázat, že rozhodně není takový, jak ho jeho nevlastní otec neustále popisoval.

Davidovi se nepodařilo malého Jimmyho zlomit, ale rozhodně přispěl k tomu, že o sobě James celý život pochyboval. Dalším cílem, kterého David dosáhl, byl fakt, že díky neustálému podceňování měl James velké problémy při navazování kontaktů s vrstevníky. Zvráceným způsobem mu tak otec dopomohl k literární kariéře, neboť mladý Jimmy před svými problémy utíkal ke knihám. Není divu, že jeho oblíbeným autorem byl v té době Charles Dickens, který vlastně ve svých románech popisoval sny každého zanedbaného dítěte trpícího nedostatkem lásky. Jeho romány také splňovaly veškeré požadavky na „americký sen“. Hlavní hrdina je nemilovaný, odstrkovaný sirotek, který se vlastní pílí vypracuje až na vrchol společenského žebříčku a dosáhne pochopení, uznání a lásky. James sice sirotek nebyl, ale zřejmě se tak díky svému nevlastnímu otci často cítil. Paradoxem je, že hrubiánského Davida měl svým způsobem velmi rád a chtěl, aby jím byl pochopen a milován, i když k němu zároveň cítil velmi silnou nenávisť pramenící z násilí, které kolem sebe reverend David Baldwin šířil. Problémový vztah otce a syna prolíná celou Baldwinovou tvorbou, protože je jedním ze zásadních témat Jamesova života. Je zajímavé, že má Baldwin potřebu zmínit otce nejen ve svých románech, ale často i ve svých esejích zabývajících se rovnoprávností bělochů s černochoy. Asi se doma také snažil o jistou rovnoprávnost, které se mu jako nemanželskému dítěti nedostávalo. Jako nemanželský syn byl reverendem Davidem automaticky zavržen, aniž by mu byla dána šance cokoliv svému otci dokázat. Pro znázornění zásadnosti tohoto vztahu v Baldwinově tvorbě jsem si vybrala tři romány *Go Tell It on the Mountain*, *Tell Me How Long the Train's Been Gone* a *If Beale Street Could Talk*. Tato volba není náhodná, v prvním románu je asi nejrealističtěji vykreslen skutečný vztah Davida a Jamese. James zde svého otce nenávidí a není si jistý, zda ho

má milovat. V *Tell Me How Long the Train's Been Gone* James svému otci odpustil a chce ho milovat a v *If Beale Street Could Talk* popisuje, jak by mohl vypadat vztah mezi otcem a jeho dítětem. Svým způsobem zde vyjádřil svůj nenaplněný sen. Nereálnost tohoto snu dokresluje fakt, že idylický vztah otce a jeho dítěte je znázorněn na vztahu Tish a jejího otce, tedy na vztahu otce a dcery, ale chceme-li přehánět, Baldwin si moc přál být tou dcerou.

Go Tell It on the Mountain

V tomto románu popsal Baldwin svého nevlastního otce snad nejlépe. Nemůžeme být na pochybách, že Gabriel Grimes je přesnou kopií Jamesova nevlastního otce Davida Baldwina. Stejně jako David je i Gabriel velmi přísný kazatel šířící kolem sebe místo lásky jen strach. James si jméno Gabriel nevybral náhodou, v Bibli je tato postava symbolem pomsty, a i hlavní náplní Gabrielova života je pomsta. Vlastně se mstí okolnímu světu za své chyby, za to, že on sám není dokonalý. Jak se z románu dozvídáme, Gabriel nebyl vždy kazatel a v mládí žil velmi nevázaným životem. Hodně pil, pral se a střídal ženy. Násilí se s ním tedy vezlo už od začátku, jen později převedl hospodské rvačky na „spravedlivý hněv boží“. Gabriel ve svém životě neustále selhává, už po svém prvním „napravení“ a obrácení na víru má poměr s mladou naivní dívkou, která si myslí, že ji Gabriel miluje. Milostný poměr si brzy vybere svou daň, protože dívka otěhotní. Gabriel se na ni zlobí (zcela iracionálně) a chce se jí zbavit, vlastně ji vyžene, aby porodila jinde a nezostudila ho jako kazatele. Deborah při porodu zemře. O této skvrně na Gabrielově počestnosti ví pouze jeho sestra. Na obranu Gabriela musím říci, že v románu je jistý náznak toho, že tuto dívku skutečně miloval, jen se jako slaboch neuměl s tímto vztahem vypořádat. Rozpor morálky, o které tak plamenně káže v kostele svým ovečkám, a jeho hříšného života je jeho osudem. Gabriel má obrovské výčitky, že zklamal jako křesťan i jako člověk, tyto výčitky paradoxně proměňuje v energii, jež mu umožňuje kázat lidem. To je výstižně popsáno Johnem, který pozoruje svého otce v kostele:

His father's face, always awful, became more awful now; his father's daily anger was transformed into prophetic wrath.[15]

Smrtí milenky je vysvětlen důvod, proč si Gabriel vzal těhotnou Elizabeth. Viděl v ní druhou šanci od Boha, nápravu vztahu s Deborah a jisté očištění. Tento idylický vzorec očištění mu narušoval pouze John, neboť mu neustále připomínal jeho hřích a

také mu připomínal fakt, že Elizabeth před ním milovala jiného muže, ten jí však zemřel a ona z nouze přistoupila na sňatek s Gabrielem. Věděl, že ho nikdy nebude milovat tak, jako toho „hříšníka, který jí zemřel“, a on ji zas nebude milovat tak, jako Deborah. Elizabeth a Gabriel pro sebe vlastně byli prostředkem odčinění hříchů minulosti, prostředkem pokání. Popsáním minulosti obou rodičů si Baldwin sám pro sebe vysvětlil fakt, proč ho jeho nevlastní otec nemiloval a proč ho ani milovat nemohl. Toto však „pochopil“ až v dospělosti, až napsáním románu *Go Tell It on the Mountain*. Jako čtrnáctiletý nenávisť svého nevlastního otce chápat nemohl, navíc v té době ani nevěděl, že ho měla jeho matka s jiným mužem.

John vidí v románu svého otce jako hrubiána, který ubližuje jemu, jeho sourozencům, jeho matce, a vlastně všem lidem, které zná. Poprvé tento pocit formuluje nahlas v den svých čtrnáctých narozenin:

„Mama,“ John asked suddenly, „is Daddy a good man“ [16]

Tato krátká otázka vystihuje veškeré pochyby, které měl John/James o svém otci, poprvé se odvážil vyslovit otázku, jak je možné, aby byl někdo tak „svatý“, kázal lidem o dobru a o morálce a přitom z něj všichni měli strach, protože jeho jediným argumentem je násilí. Gabriel používal násilí jako preventivní výchovnou metodu a jako jedinou cestu prosazení svého názoru. Stal se fanatikem a vžil se do role božského mstitele, který koná vůli boží. Kdo s ním nesouhlasí, nesouhlasí s Bohem. Díky stylizaci do této role oslabil Johnovu víru v Boha a boží spravedlnost. John se takovému Bohu nechtěl podřídit:

John's heart was hardened against the Lord, his father was God's minister, the ambassador of the King of Heaven, and John could not bow before the throne of grace without first kneeling to his father. On his refusal to do this had his life depended. [17]

Výsledkem Gabrielova násilného chování byla silná nenávisť, kterou John vůči Gabrielovi pociťoval, a snaha přežít a přemoci svého otce. Až alarmujícím způsobem je tento silný cit zachycen v momentě, kdy John přemýšlí o svém vztahu k otci, o svém životě a zamýšlí se nad jeho smyslem:

His father's arm, rising and falling, might make him cry, and that voice might cause him to tremble; yet his father could never be entirely the victor, for John cherished something his father could not reach. It was his hatred and his intelligence that he cherished, the one feeding other. He lived for the day when his father would be dying and he, John, would curse him on his death-bed ... [18]

Po přečtení tohoto úryvku není třeba dodávat, jak silná byla Johnova/Jamesova nenávisť vůči otci. Snažil se za každou cenu tento vztah přežít a nenechat se jím zlomit. Pro čtrnáctiletého Johna bylo otcovo počínání nepochopitelné a nebylo možné ho ničím vysvětlit, či ospravedlnit. Otec, který, bezdůvodně bije svého prvorozeného syna a neustále mu zdůrazňuje, jak je neschopný a ošklivý, není dobrým otcem. Jediný způsob, jak vydržet takové zacházení, je překonat ho, pokořit ho. Kdybychom měli využít přirovnání k Bibli, kterou je tento román silně ovlivněn, mohli bychom Gabriela připodobnit k prorokovi Starého zákona, jenž hlásá přirovnání „oko za oko, zub za zub“. V jeho případě jde možná o dohnání této metafory ad absurdum (za jedno oko a jeden zub dvě oči a dva zuby), nejde jen o odplatu, jde především o pomstu. John je spíš zastáncem Nového zákona a smíření, ale zase nechce nastavovat druhou tvář, chce jen odpustit křivdy minulosti.

V tomto románu se čtrnáctiletému Johnovi odpustit křivdy svému nevlastnímu otci nepodaří, ale dospělý Baldwin zde svému otci svým způsobem odpustil, i když nezapomněl na bezpráví, které na něm David páchal.

Tell Me How Long the Train's Been Gone

Tento román má opět autobiografické prvky a je vyprávěn z pohledu uznávaného afroamerického herce Lea Proudhammera, který se ve svých čtyřiceti devíti letech zotavuje z infarktu. Ve svých vzpomínkách se vrací hlavně k rodině a k tomu, jak pro něj bylo těžké prosadit se, neboť byl právě rodinou (hlavně otcem) odsuzován za snahu stát se umělcem. Leův otec měl pocit, že herectví není slušné povolání a že si jím jeho syn živobytí nezajistí. V *Tell Me How Long the Train's Been Gone* je postava otce popsána podobnými vlastnostmi jako Gabriel v *Go Tell It on the Mountain*. Také jde o hrdého násilníka, který doma neustále káže o vlastní vznešenosti a hrdosti a ve svém chování k rodině a ostatním Afroameričanům je skutečně hrdý, ale střetne-li se s bělochem, úplně zapomíná na svoji vznešenost. To se například ukazuje v momentě, kdy si jde pronajímatel bytu pro svůj nájem. Leův otec se k němu chová velmi úslužně a prosí ho o smilování. V tom momentě si Leo myslí:

... he would certainly have made a black man know that he was not a descendant of slaves! He had made them know it so often that he had almost no friends among them, and if we had followed his impossible lead, we would have no friends, either. [19]

Leo odsuzuje násilí svého otce a jeho neustálou touhu po pomstě. Přestože je zde otec opět vylíčen jako hrubián, objevuje se tu i jisté pochopení a vyjádření lásky. V tomto románu otec nepředstavuje všemocného mstitele, kterého se všichni bojí, spíš je s hořkou láskou připodobňován k donu Quijotovi:

Anyway, our father dreaming bitterly of Barbados, betrayed by Garvey, who did not succeed in getting us back to Africa, despised and mocked by his neighbours and all but ignored by his sons, held down his unspeakable factory job, spread his black gospel in bars at the weekends, and drunk his rum. [20]

Je zde popisován spíše jako tragická postava toužící po úctě, snící o starých dobrých časech, utíkající ve svých představách k domněnce, že on a jeho rodina pocházejí ze šlechtického rodu nezkrotných Afričanů. Realitu všedního života pak utápí v alkoholu, v kterém vidí jediné východisko ze své situace. Doma vede silné řeči o rovnoprávnosti, ale postavit se a čelit jakémukoliv bělochovi se bojí, viz už zmíněná scéna s nájemcem. Jelikož je tento román nahlížen z pohledu dospělého, jsou zde Leovu otci odpuštěny všechny jeho hříchy, protože ho syn svojí slávou a tím, co dokázal, už předčil. V určitých částech románu je dokonce schopen vyjádřit lásku, kterou k otci cítí, vyjadřuje ji například popisem jednoho letního odpoledne, kdy mezi sebou Caleb a jeho otec laškují a pošťuchují se o to, kdo ponese meloun. Je zajímavé, že nikdy nejde o přímý vztah Leo a jeho otec, vztah otce a syna je vždy vyjádřen na vztahu Caleba (bratra) a jeho otce, i když se Leo vždy pohybuje v jejich blízkosti:

... our father usually won it, since Caleb was usually handicapped by the weight and the shape of the melon. They both looked very like each other on those days – both big, both black, both laughing. [21]

Velmi zajímavý popis otce je také vyjádřen z pohledu Leovy matky. Jestliže ona s ním dokázala být a mohla ho milovat, nemohl být Leův otec tak špatným člověkem:

I will now never know what she saw in him. What she saw was certainly not for many eyes; what she saw got him through his working week and his Sunday rest; what she saw saved him ...

I used to wonder how she took it; how she bore it- his rages, his tears, his cowardice. [22]

Zde Baldwin ukazuje, že jeho otec měl přes všechny své špatné vlastnosti i něco, kvůli čemu mohl být milován, a že i on byl přes své hrubé jádro schopen lásky. V dospělosti se mu už otec nezdál nebezpečný, spíše ho litoval. V tomto románu vyjádřil svoji lásku k otci i přes postavu Caleba, tedy Leova románového bratra. V postavě Caleba se mísí vlastnosti Davida Baldwinova s vlastnostmi Jamesova bratra, i jeho osud nám připomíná osud Baldwinova nevlastního otce (pohnutá minulost,

kazatelské řemeslo). Caleb je v románu starším bratrem Lea, ve skutečném životě byl James prvorozeným dítětem, takže tato Calebova prvorozenost může také odkazovat k přání, že James chtěl být otcem milován stejně jako jím byl milován románový Caleb.

If Beale Street Could Talk

If Beale Street Could Talk je svým způsobem velmi zvláštní v tvorbě Jamese Baldwina, protože je prvním románem, jehož hlavní hrdinka je žena, a je to také poprvé, kdy se setkáváme s harmonickou rodinou hlavní postavy. I když, aby se příliš neoddálil od své tradice, popisuje Baldwin alespoň rodinu přítele hlavní hrdinky jako nefunkční. V této rodině jsou pro Baldwina zcela netypicky rozvracejícím elementem ženy, konkrétně matka Fonnyho a jeho sestry. Otec Fonnyho sice neoplývá velkým množstvím kladných vlastností a je to slaboch, ale jedna věc se mu upřít nedá, a to láska k Fonnymu, bohužel neví, jak mu ji dát najevo. Tento problém řeší na konci románu poněkud extrémně, a to sebevraždou.

Narozdíl od rodiny Fonnyho je rodina Tish velmi harmonická. Otec je tu představen, jako někdo, kdo má přirozený respekt a nebojí se ukázat své city. Je schopen Tish pohladit, nebojí se projevů náklonnosti. Nebere projev svých citů jako slabost. Je přísný, ale rozumný. Dokáže naslouchat a je ochoten Tish kdykoliv pomoci. Nejenže přijímá Tish takovou, jaká je, bez otázek dokonce přijímá i jejího přítele a udělá pro něj cokoli, protože tím, že Fonny začal chodit s Tish, se zároveň stal nedílnou součástí její rodiny. V tomto románu se otec Tish rodině věnuje, nechodí domů opilý a nebije každého, koho potká. Také se neohání slovem božím, ale prostě podle něj žije. Nemá žádná hořká tajemství z minulosti, a i když jeho život není nejjednodušší, neřeší své problémy násilím a ponižováním druhých. Tish i všichni ostatní si ho za to váží. *If Beale Street Could Talk* je jistou Baldwinovou romancí a nostalgií. Už jen způsob seznámení rodičů hlavní hrdinky je popsán velmi poeticky, ona byla rozhodnutá odjet do New Yorku a on se chtěl dát k armádě, ale jak ji uviděl, změnil plány a rozhodl se, že tuhle dívku už nikdy neopustí. Potkali se na zastávce:

He walked over to her, and he wasted no time.

„Excuse me, Miss. Are you going to the city?“

„To New York City, you mean?“

„Yes Miss, to New York-city.“

„Yes,“ she said staring at him.

„I am too,“ he said, having just at that minute decided it, ... [23]

Tímto dialogem a celým vztahem rodičů v románu Baldwin představuje až jistou rozvinnost a chlapeckost, ale zároveň upřímnost a odhodlanost, kterou otec Tish v sobě měl. Postava Tishina otce představovala Jamesův vysněný ideál, tedy přesně takového otce, o jakém Baldwin snil, silného, tolerantního a milujícího.

BALDWINŮV VZTAH K MATCE

Díky vztahu, který měl James k matce, je převážná většina ženských hrdinek v jeho románech představena ve velmi pozitivním světle. James svoji matku velmi miloval a obdivoval ji za to, že dokázala žít s Davidem, jeho nevlastním otcem. Matka pro něj představovala bezpečí, pochopení, něhu a lásku, tedy přesný opak toho, co reprezentoval jeho otec. Byla vlastně Jamesovým jediným útočištěm a jeho jedinou nadějí, měl-li věřit na lásku, protože od otce se mu jí rozhodně nedostávalo. James matku sice obdivoval za její tichou statečnost, ale nechápal, proč se vůbec rozhodla s Davidem žít, na tuto otázku si později sám odpověděl v románu *Go Tell It on the Mountain*. Svým způsobem pro něj matka ztělesňovala úděl a utrpení všech žen, které vlastně neměly možnost volby a celý život trpěly za hříchy svých mužů. James byl matkou velmi ovlivněn a vázalo ho k ní silné pouto. Byl jejím prvorozeným dítětem a podvědomě tušil, že i když samozřejmě milovala všechny své děti, k němu měla zvláštní vztah a cítila k němu něco víc než k ostatním. Co znamenalo ono „něco víc“, to se opět dozvěděl až později, kdy zjistil, že ho matka měla s jiným mužem, kterého milovala víc než Davida. Davida se totiž naučila mít ráda vzhledem k okolnostem, které ji v životě potkaly. S prvním partnerem to však byla spontánní záležitost, tam se nemusela nic učit, prostě ho milovala... a byla za to potrestána, tento muž jí umřel právě v době, kdy čekala Jamese. Pohutý osud své matky potom Baldwin promítl do postavy Elizabeth v románu *Go Tell It on the Mountain*. Elizabeth, Johnova matka, se v něm zpětně vrací ke své „temné“ minulosti:

Not even to-night, in the heart's nearly impenetrable secret place, where the truth is hidden and where only the truth can live, could she wish that she had not know him; nor deny that, so long as he was there, the rejoicing of Heaven could have meant nothing to her – that, being forced to choose between Richard and God, she could only, even with weeping, have turned away from God.

And this is why God had taken him from her. It was for all of this that she was paying now, and it was this pride, hatred, bitterness, lust – this folly, this corruption – of which her son was heir. [24]

Pro znázornění vlivu Jamesovy matky na jeho tvorbu opět použiji romány *Go Tell It on the Mountain*, *Tell me How Long the Train's Been Gone* a *If Beale Street Could Talk*. Narozdíl od vztahu k otci se Jamesův vztah k matce v jeho díle neproměňuje, takže postava matky hlavních hrdinů má vždy kladné vlastnosti a je prvkem, který drží

rodinu ať už funkční, či nefunkční pohromadě. Chceme-li toto tvrzení nějak shrnout, můžeme říci, že Baldwin měl prostě ve vztahu k matce jasno: miloval ji a obdivoval ji.

Go Tell It on the Mountain

V tomto románu je obraz matky Jamese Baldwina vykreslen nejpravdivěji a nejvíce odkazuje na skutečný život Berdis Johnsonové. V *Go Tell It on the Mountain* ji nazývá Elizabeth. Elizabeth je ztvárněna jako velmi silná žena, která se však musela vzdát svému osudu a tvrdě platit za svobodu a lásku, kterou si v mládí dopřála. Přestože její úděl je poměrně hořký, přijme ho a neobrací své zklamání proti ostatním lidem. Snaží se být dobrou matkou svým dětem a dobrou manželkou svému muži. Svě děti velmi miluje a o to, aby milovala svého muže, se alespoň pokouší. Chápe fakt, že si na sebe s manželem vlastně zbyli a že oba čekali od života něco jiného, ale snaží se, aby tento svazek z rozumu fungoval co nejlépe; do jaké míry se jí to podařilo, může čtenář posoudit sám.

John svoji matku velmi miluje a nechce se o její lásku dělit s ostatními, hlavně ne s otcem Gabrielem, který ji neustále přivádí do jiného stavu:

... he remembered only enough to be afraid every time her belly began to swell, knowing that each time the swelling began it would not end until she was taken from him, to come back with a stranger. Each time this happened she became a little more of a stranger herself. [25]

Johnova románová žárlivost vychází ze skutečného pocitu, který choval James Baldwin vůči svému otci. Za to, že se mu matka svým způsobem vzdalovala, vinil otce a z tohoto důvodu ho také nenáviděl, protože on byl příčinou, že se o matku musel neustále dělit. Elizabeth je popsána jako velmi milá žena, která kolem sebe šíří pohodu a lásku. Žena, která měla sny, ale bohužel o ně brzy přišla. V dětství byla velmi živé dítě plné ideálů, byla tak spontánní a otevřená, že své okolí touto upřímností a touhou po životě až děsila. Její puritánská teta jí neustále tvrdila, že je dítětem d'ábla a že špatně skončí (nápadně podobné poznámky těm, co slýchal malý Jimmy Baldwin od svého nevlastního otce). Elizabeth v dětství také trpěla nedostatkem lásky, paradoxně to bylo ze strany matky, která jí říkala, že je „an unnatural child“. Elizabeth snila o skutečné lásce a o „princi“, který ji zachrání. Skutečně se takový „princ“ našel, byl to Richard. Odvezl si ji z Jihu a chtěl ji zachránit... ale než se mu to podařilo, zemřel. S Richardovou smrtí zemřela i Elizabethina naděje na šťastný a spokojený život plný lásky a harmonie. Byla svému snu tak blízko, dokonce čekala s Richardem dítě, ale jeho

smrtí se idyla proměnila v noční můru, její život se nenávratně změnil a nebylo cesty zpět. Stala se svobodnou matkou, tedy osobou velmi odsuzovanou a zavržovanou. V této situaci potkala Gabriela a byla mu vděčná za to, že byl ochoten si ji vzít a smýt z ní znamení opovržení, jisté „šarlatové písmeno“, které cítila, že má (v očích společnosti), vypálené na čele. Je až neuvěřitelné, jak afroamerická komunita trestala někoho, kdo vybočoval z jejích „počestných řad“. Tato společnost místo jistého pochopení pro člověka, který se provinil odlišností, nabízela jen opovržení a odsuzování. Tedy přesně to, proti čemu sama bojovala ve svém tažení za rovnoprávnost s bělochy. Elizabeth je vlastně klasickou hrdinkou antické tragédie, v mládí udělala chybu – zamilovala se, vzepřela se Bohu – a celý život za tuto chybu pykala. Jediným hříchem, kterým se Elizabeth provinila, byla touha být šťastná. Nechtěla se nikomu podřízovat, ani Bohu, který dovolil, aby byla odloučena od svého otce. Bohu, který dopustil, aby zemřela jediná osoba, kterou milovala: Richard. Poté, co byla sledem událostí sražená až na dno, potkala Gabriela. Zlomená Elizabeth věřila, že je pro ni Gabriel nadějí, soužití s ním jí však ukázalo, že Gabriel je její trest za touhu po svobodě a uznání. Stala se jeho další obětí (po Deborah). Avšak obětí, která jeho zacházení přežila. Na začátku jejich vztahu věřila, že ji Gabriel miluje a že ona miluje jeho. Dokonce věřila tomu, že Gabriel bude milovat Johna a bude mu dobrým otcem. Nad touto svou naivitou se opět zamýšlí v kostele, kdy vzpomíná na den, kdy Gabrielovi prozradila svoji minulost:

She had told him that John was nameless; and she had tried to tell him something of her suffering, too. In those days he had seemed to understand, and he had not stood in judgement on her. When had he so greatly changed? Or was it that he had not changed, but that her eyes had been opened through the pain he had caused her? [27]

V románu *Go Tell It on the Mountain* je to moment, kdy poprvé sama sobě připouští, že žije ve lži. Ale i když si je klamu, v jakém žije, vědoma, nikdy by to nepřiznala nahlas, obzvláště ne svým dětem, obzvláště ne svému prvorozenému synovi. Možná proto nebyla schopna na začátku románu odpovědět na Johnovu prostou otázku, zda je Gabriel dobrým otcem, nebyla si tím totiž vůbec jistá.

Tell me How Long the train's been Gone

V tomto románu je matka opět znázorněna jako milující bytost, která se snaží držet rodinu pohromadě a snaží se všem jejím členům poskytnout ono teplo domova. Stejně

jako Elizabeth (Berdis), je provdána za opilce a hrubiána a musí snášet mnohá příkoří. Matka je zde připodobňována k biblické postavě Panny Marie, která tiše trpí za hříchy ostatních, přijímá svůj úděl a bezmezně miluje své děti i svého muže. Právě díky ní můžeme na jejím muži najít i jisté kladné vlastnosti, protože, když ho ona – taková čistá duše – miluje, musí v něm být něco, čím si její lásku zaslouží. Ona svojí láskou vlastně očišťuje ostatní členy rodiny a dává jejich životům smysl. Stává se pro ně pevným bodem ve vesmíru, někým, na koho se mohou kdykoliv spolehnout. Tato „očišťující“ láska se projevuje zejména ve vztahu k jejímu muži:

What she saw was certainly not for many eyes; what she saw got him through his working week and his Sunday rest; what she saw saved him. [28]

V *Tell Me How Long the Train's Been Gone* je matka představena jako osoba, kterou měli všichni rádi, a je dána do kontrastu s otcem, kterého všichni nenáviděli. Leo si oblibu matky a nepopularitu svého otce plně uvědomuje. Dobře je to vidět například na líčení sobotního rána, které trávil nákupy s matkou, zatímco jeho otec se opíjel v hospodě a jeho bratr si hrál někde venku s kamarády:

And this was probably, after all, the best possible arrangement. People who disliked our father were sure (for that very reason) to like our mother; and people who felt that Caleb was growing to be much like his father could feel that I, after all, I might turn out like my mother. [29]

Pro Lea byla matka vzorem člověka, jakým se chtěl sám stát; vždy se snažil chovat tak, aby jí neublížil nebo nezostudil před ostatními. Matka sice nepoužívala násilí jako výchovného prostředku, přesto dosáhla toho, že si jí její děti vážily více než svého otce. Mrzelo je také daleko více, když ji v něčem zklamaly. Nikdy je nebila, ale její mlčení bolelo víc než výprask opaskem od otce. V románu je představena jako velmi silná žena, která je schopna dobře vycházet s ostatními lidmi. Ona jediná dokáže zvládnout jejich otce. Chodí nakupovat do obchodu – bez peněz – a vždy se jí podaří získat to, co pro svoji rodinu potřebuje. Když Leo svoji matku popisuje, na jedné straně je pro něj velmi silnou bytostí, ale na druhé straně o ní hovoří skoro jako o éterické bytosti, která jako by byla z jiného světa a do toho jejich ani nepatřila a byla tím pádem velmi zranitelná:

She came from New Orleans. Her hair was not like ours. It was black, but softer and finer and very long. the colour of her skin reminded me of colour of bananas. Her skin was as bright as that, and contained that kind of promise and she had tiny freckles around her nose and a small black mole just above her upper

lip. It was the mole, I don't know why, which made her beautiful. Without it, her face might have been merely sweet, merely pretty. But the mole was funny. It had the effect of making one realise that our mother liked funny things, liked to laugh. The mole made one look at her eyes – large, extraordinary, dark eyes, eyes which seemed always to be amused by something, eyes which looked straight out, seeming to see everything, seeming to be afraid of nothing. She was a soft, round, plump woman. She liked nice clothes and dangling jewellery, which she mostly didn't have, and she liked to cook for large numbers of people, and she loved our father. She knew him – knew him through and through. [30]

Tohle je asi nejosobnější a nejkrásnější popis vlastní matky v Baldwinově tvorbě. Tímto krátkým odstavcem vzdal hold své matce a také vyjádřil, jak moc ji měl rád. Jak Elizabeth, tak i Leova matka měly v sobě něco nespoutaného, jistou touhu po životě a byly svým způsobem snílky, chtěly se v životě smát a radovat. Všední realita jim pak přinesla úplně jiné zážitky, ale tyto ženy se s ní dokázaly vypořádat a v jejich pohledu pořád zůstávalo něco, co dělalo svět výjimečným. Leova matka byla svým způsobem „dobrá víla z pohádky“, která naplňovala životy druhých. Díky ní se život stal snesitelnějším a daly se v něm najít i drobné radosti. Matka, a vlastně celá rodina, je velmi důležitou součástí Leova života, což se projeví například v momentě, kdy Leo konečně dosáhne úspěchu jako herec, je obdivován veřejností a kritiky, ale jeho jediné přání je, aby se jeho osobního vítězství zúčastnila rodina: tedy matka, bratr a otec.

We kids were going to make it, all right. But Caleb wasn't there, and my mother and my father weren't there. [31]

V tomto románu Leova matka umřela. Umřela právě, když se připravovala na premiéru svého syna a chtěla konečně zažít jeho úspěch: dostala mrtvici. Leo se pohřbu nemohl zúčastnit, ale v divadle jí zazpíval její oblíbenou píseň *Mary, Mary, what are you going to call that pretty little baby?* Tuto píseň zpívala Berdis Johnsonová malému Jimmymu Baldwinovi a tato píseň se také později objeví jako úvodní motto v Baldwinově románu *If Beale Street Could Talk*.

If Beale Street Could Talk

Jak už jsem řekla v předcházející kapitole, tento román je Baldwinově tvorbě zcela výjimečný, právě pro onu harmonii v rodině. Matka a otec devatenáctileté Tish tady představují vyrovnaný a milující se pár. Díky této rovnováze a lásce, která je mezi nimi, funguje i celá rodina a vztahy mezi jejími členy. Domnívám se, že otec Tish je možná mužem, který zemřel Elizabeth v románu *Go Tell It on the Mountain*. Je zde rovnocenným partnerem Tishině matce. Od prvního okamžiku ho miluje a může se na

něj ve svém životě spolehnout. Nenese veškeré problémy rodiny jen na svých bedrech, tady se o problémech diskutuje a řeší se společně. Matka je tu opět silnou osobností, která ve své rodině nešetří láskou a chová se velmi pěkně i k ostatním lidem. Ale je-li její rodina ohrožena, dokáže se za ni bít. To se projeví v momentě, kdy Tish potřebuje pomoc, protože potřebuje dostat přítele z vězení. Doma se jí nikdo neptá, proč je Fonny uvězněn, všichni prostě vědí, že je neviný, protože s kriminálníkem by jejich Tish nechodila. Znají ji a věří jí. Tish se zprvu bála doma říci, že je těhotná, ale její matka to na ní okamžitě poznala. Neodsoudila ji kvůli tomu, naopak jí nabídla pomoc a sdělila tuto novinu i zbytku rodiny tak, aby tuto zprávu přijali dobře a zbytečně nepanikařili. Tish v tomto románu má vlastně cosi společného s mladou Berdis, protože spolu sdílejí podobný osud. Tish také otěhotněla s mužem, kterého milovala a nemohla si ho vzít. Narozdíl od Berdis Tish za sebou měla rodinu, která jí pomohla a neodsoudila ji.

V *If Beale Street Could Talk* je matka popsána velmi odlišným jazykem, v porovnání s *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. Tish chce však vyjádřit to samé, tedy že svoji matku obdivuje a miluje:

My mama's a kind of strange woman – so people say – and she was twenty-four when I was born, so she's past forty now. I must tell you, I love her. I think she's a beautiful woman. She may not be beautiful to look at – whatever the fuck that means, in this kingdom of the blind. Mama's started to put on little weight. Her hair is turning grey, but only way down on the nape of her neck, in what her generation called the „kitchen“, and in the very centre of her head – so she's grey, visibly, only if she bows her head or turns her back, and God knows she doesn't often do either. [31]

Tishina matka chtěla být původně zpěvačkou a chtěla si jít svou cestou. Opět se u ní objevuje jistá nespoutanost, kterou měly na začátku románů všechny Baldwinovy „matky“. Rozdíl mezi Sharon a ostatními matkami v Baldwinových románech je ten, že ona měla možnost volby, mohla si skutečně zkusit, zda chce být zpěvačkou, a na základě této svobodné volby a této zkušenosti se rozhodla, že ne. Dala přednost rodinnému životu, bylo to její vlastní rozhodnutí, tudíž mohla být, a byla, v životě šťastná. Toto štěstí, klid a pohoda se pak odráželo v rodinné harmonii, kterou prožívala Tish. V románu neštěstí nepřišlo zevnitř rodiny, jak je u Baldwina zvykem, ale zvenčí: v podobě obvinění Fonnyho za čin, který nikdy nespáchal. Fonnyho rodina není ideální a jeho matka je vylíčena v ostrém kontrastu se Sharon, je marnivá, sobecká, povrchní a o svého syna se vůbec nestará. Jediné, na čem jí záleží, je to, aby měla dost peněz a mohla si žít na úrovni. Místo snahy dostat svého syna z vězení se za něj stydí. Fonnymu

tedy nakonec pomůže rodina Tish, která si ho vlastně adoptovala momentem, kdy s Tish začal chodit. Sharon nepotřebuje důkaz, že si Fonny její podporu zaslouží, stačí jí fakt, že je s ním Tish šťastná. *If Beale Street Could Talk* je Baldwinovou oslavou tolerance v rodině a důležitosti rodiny vůbec. Když člověka podpoří jeho nejbližší, tedy matka a otec a sourozenci, podaří se mu překonat mnohé překážky.

BALDWINŮV VZTAH K SOUROZENCŮM

James Baldwin pocházel z devíti dětí, ale byl jediným nevlastním synem Davida Baldwina. Čím více měl James problémů s otcem, tím více se upínal k matce a ostatním sourozencům. James byl nejstarší z devíti dětí Berdis Johnsové, možná proto měl potřebu se o své sourozence starat, chránit je a pomáhat jim. Blízký vztah k bratrům a sestrám se odráží i v celé jeho tvorbě. Ve všech románech má hlavní hrdina velmi kladný vztah k sourozencům. Ve dvou Baldwinových románech dokonce díky sourozencům zpětně zjišťujeme podrobnosti ze života hlavní postavy; konkrétně se to projevuje v *Another Country*: Hlavní hrdina zemře na začátku románu a teprve prostřednictvím jeho sestry se dozvídáme, co to bylo za člověka. Sestra nám zprostředkovává „setkání“ s Rufusem, protože on i nadále žije v jejích vzpomínkách. Ida je pro něj vlastně jistou nadějí, jeho následovnicí: to, co on v životě nedokázal, ona zvládne. Stejným způsobem je potom prostřednictvím sourozence, tentokrát bratra, představen Arthur Montana v románu *Just Above My Head*. Téma rodiny však prolíná celou Baldwinovu románovou tvorbu a vztahy mezi sourozenci jsou vždy pro hlavní hrdiny zásadní. Je zajímavé, že Baldwin se ve všech svých románech stylizuje do role mladšího bratra, který vždy obdivuje svého silného staršího sourozence. V jeho románech se projevuje hlavně láska k bratrovi, vždy popisuje velmi pevné pouto právě mezi mladším a starším bratrem. Starší bratr je v jeho románech vždy silná osobnost a vždy svým způsobem konkuruje otci a je tím synem, na kterého je otec nejvíce pyšný a má ho ze všech dětí nejraději. Možná se tu prostřednictvím postavy staršího bratra projevuje Baldwinova tajná touha být svým otcem milován a obdivován, protože, jak už víme z předešlých kapitol, právě to se mu v osobním životě nikdy nepodařilo. Jediným románovým nejstarším bratrem, kterého nemá otec rád, je postava Johna v *Go Tell It on the Mountain*, a to právě proto, že v Johnovi popsal Baldwin sám sebe nejupřímněji. Co se pocitů a vztahů v rodině týče, *Go Tell It on the Mountain* je vlastně jedinou Baldwinovou knihou, kde jsou všechny vztahy popsány realisticky, v ostatních románech jde spíše o vyjádření Baldwinovy touhy a snu. Vždy však platí vzorec, že matka a sourozenci jsou popsáni velmi hezky. Při charakteristice postav matky a sourozenců čerpá Baldwin z osobní zkušenosti, kterou ve vztahu k nim měl. Kdežto

harmonické vztahy otce a jeho dětí jsou popsány podle modelu, jaký James viděl v chování svého otce k ostatním dětem.

V předchozích kapitolách jsem k demonstraci vlivů osobních zážitků na Baldwinovu tvorbu interpretovala romány *Go Tell It on the Mountain*, *Tell Me How Long the Train's Been Gone* a *If Beale Street Could Talk*. Ani zde neudělám výjimku, považuji však za nutné zmínit ještě dva romány: *Another Country* a *Just Above My Head*, aby ukázka odrazu vztahů se sourozenci v Baldwinově tvorbě byla úplná. Poslední dva zmíněné romány jsou zajímavé tím, že se prostřednictvím sourozence dozvíme o životě hlavního hrdiny, který však umírá už na začátku románu.

Go Tell It on the Mountain

Jak už jsem několikrát zmínila, v tomto románu Baldwin nejpřesněji popisuje svoji skutečnou rodinu. Při charakteristice sourozenců si nejvíce všímá svého mladšího bratra Roye. Roy je vším, čím není starší John: je nespoutaný, divoký, hrdý, spontánní a plný energie. Má v sobě cosi živelného a nebojí se říkat své názory nahlas. Je velmi upřímný a často se dostává do konfliktů. V jeho nespoutanosti je jistá sebedestrukce, neboť jeho způsob života ho neomylně vede do pekla, nebo alespoň do vězení, jak mu všichni s oblibou neustále připomínají. Přestože Royovi každý opakuje, že díky svému nevázanému životu špatně skončí, všichni ho velmi milují a dávají mu tuto lásku najevo. Roy je prototypem rebela, od kterého se nic neočekává, jedině, co si jeho rodiče přejí, je, aby svoji divokost přežil. Nikdo ho do ničeho netlačí a neleží na něm žádná zodpovědnost, zato Johnovi neustále opakují, že musí jít příkladem a že bude pokračovat ve šlépějích svého otce, tedy že se stane kazatelem. John musí chodit do nedělní školy a musí mít dobré známky. Roy nemusí, od něj se to ani neočekává. Ve škole tedy dobře neprospívá a kostel ho nebaví, je však svým způsobem „filozofem života“ a jeho vtipné a úsečné poznámky vždy vystihnou jádro problému. Royova schopnost vtipně a přesně pojmenovat problém se projeví už na začátku románu, kdy se mu matka snaží vysvětlit, že je má jejich otec moc rád a že mu jde jen o jejich dobro. Roy na to odpovídá:

„Yeah,“ said Roy, „we don't know how lucky we is to have a father what don't want you to go to movies, and don't want you to play in the streets, and don't want you to have no friends, and he don't want this and he don't want that, and he don't want you to do nothing. We so lucky to have a father who just wants us to go to church and read the Bible and beller like a fool in front of the altar and stay home all nice and quiet, like a little mouse. Boy, we sure is lucky, all right. Don't know what I done to be so lucky. [33]

Díky této ukázce vidíme, že ani Roy neměl valné mínění o svém otci a stejně jako John ho nenáviděl. Roy je však silnější osobnost než John, svého otce se nebojí a dokáže mu čelit. Rozdíl mezi Johnem a Royem je také v tom, že Roy svého otce nemiluje, pouze ho nenávidí a vůbec nestojí o jeho přízeň. Paradoxně Gabriel Roye velmi miluje a dokonce mu to občas dá i najevo, Roy ale jeho láskou pohrdá. Kdežto John sice svého otce také nenávidí, ale zároveň ho miluje a tajně si přeje být jím obdivován. Gabriel ho ale nenávidí a vůbec si ho nevšímá; když si ho všimne, vždy jen proto, aby ho mohl zbít nebo mu vynadat.

Roy je v tomto románu vlastně rovnocenným soupeřem Gabriela, dává hlasitě najevo nesouhlas s jeho výchovnými metodami a dokáže se mu bránit. Opět je to výstižně zachyceno v rozhovoru s matkou, kdy se mu ona snaží vysvětlit, že ho otec bije, protože ho miluje a jde mu o jeho blaho:

I just don't want him beating on me all the time" he said at last. „I ain't a dog“ ...

“Your daddy beats you,” she said, „because he loves you“

Roy laughed. „That ain't the kind of love I understand, old lady. What you reckon he'd do if he didn't love me?“ [34]

Jistým způsobem je Roy velmi podobný svému otci, je ale jeho „vylepšenou verzí“, protože nepřebírá násilnické chování vůči blízkým lidem. Roy je typem člověka, jakým by Gabriel mohl být, kdyby nebyl tak zahořklý vůči celému světu. Roy má určité kouzlo, kterým si dokáže získat lidi na svoji stranu. Je sice mladý a zbrklý, ale je v něm obrovská síla, obrovská upřímnost, obrovská čistota a to i přesto, že se pere a nechce chodit do kostela. Gabriel měl kdysi také určité kouzlo, ale díky svému způsobu života o něj přišel. Baldwin vidí v Royovi naději, Gabrielovu druhou šanci, ale přesto zde vyjadřuje jistou obavu, aby Roy díky životním zkušenostem nezahořkl a nezabil v sobě tu „jiskru“, která tolik imponovala ostatním lidem a dávala jeho životu smysl. Byla by to pro něj duševní smrt, přesně jak se tomu stalo v případě jeho otce.

Roy je vlastně mluvčím formulujícím nahlas názory všech Gabrielových dětí. Všechny si totiž myslí, že se jim otec mnoho nevěnuje, jen je bije a vůbec je neposlouchá. Ale jediný Roy je dostatečně silný k tomu, aby tuto myšlenku vyslovil nahlas:

„But he don't never listen to me—no, I all the time got to listen to him.“ [35]

V *Go Tell It on the Mountain* James Baldwin vlastně skládá poklonu svému mladšímu bratrovi za statečnost, kterou projevoval při jednání s otcem. Z popisu postavy Roye je také zřejmé, že Baldwin svého bratra velmi miloval a obdivoval, a dokonce si možná přál být jako on.

Tell Me How Long the Train's Been Gone

Jedním z lidí, kterým je tento román věnován, je David Baldwin, nevíme však, zda jde o bratra Davida nebo nevlastního otce Davida. Oba, bratr i otec, jsou v tomto románu popsáni s poměrně velkou pozorností. Vlastnosti Baldwinova skutečného bratra se odrážejí v postavě Caleba, který je starším bratrem románového Lea. V Baldwinově tvorbě to není naposledy, kdy se on sám stylizuje do postavy mladšího sourozence, který obdivuje toho staršího. Víme však, že James Baldwin byl prvorozeným dítětem. Co se však duševní a fyzické síly týče, měl asi i ve skutečném životě pocit, že vlastně on je tím slabším mladším bratrem. Byl-li Jamesův bratr jen z poloviny podobný Royovi z *Go Tell It on the Mountain*, není se čemu divit. Baldwin svého bratra vždy popisuje jako velmi silnou a charismatickou osobnost. On sám se naopak vidí spíš jako hodný, poslušný chlapec, který se bojí vzdorovat otci a před neprávem, které je na něm páčáno, utíká do svého vnitřního světa, kde vše funguje podle něj.

Caleb je také představen jako výjimečný člověk, který se však díky své nespoutanosti a přímosti dostává do problémů. Fakt, že je Caleb odsouzen, vůbec nemění to, že pro Lea zůstává i nadále hrdinou. Leo si přeje, aby byl také tak silný a odvážný jako Caleb. Mají spolu velmi blízký vztah a pouto, které mezi nimi je, nezlomí ani vězení. Svůj vztah k bratrovi popisuje Leo takto:

And it was because of our father, perhaps, that Caleb and I clung together, in spite of the great difference in our ages; or, in another way, it may have been precisely the difference in our ages which made the clinging possible. I don't know. It is really not the kind of thing which anyone can ever know. I think it may be easier to love the really helpless younger brother because he cannot enter into competition with one on one's own ground, or on any ground at all, and can never question one's role, or jeopardise one's authority. In my own case, certainly, it did not occur to me- or did not occur to me until much later- to compete with Caleb and I could not question his role or authority because I needed both. He was my touchstone, my model, and my only guide. But there is always on the other hand, something in the younger brother which eventually comes to resent this. The day comes when he is willing to destroy his older brother simply because he has depended on him so long. [36]

Je zajímavé, že Leo jako jeden z důvodů semknutí mezi bratry uvádí potřebu bránit se otci. Dále tu zmiňuje jistou soutěživost mezi sourozenci. Naznačuje zde, že i když bratra moc miluje, touží (nebo jednou bude toužit) svého bratra překonat a pokořit. Pro něj je to nejvyšší stupeň důkazu lásky, možná to není zcela běžné, ale jistý smysl to dává, ohlédneme-li se na Baldwinův život. Víme, že chtěl dosáhnout toho, aby ho otec miloval, myslel si, že ho otec přehlídí, protože on, James, není dost dobrý. Chtěl ho proto překonat, aby mu dokázal, že je naopak ještě lepší a že si jeho lásku zaslouží. Díky nevyrovnanosti vztahu s otcem možná Baldwin nabyl dojmu, že pokořit někoho je jediný způsob, jak dotyčnému dokázat, že ho milujeme.

Když byl Caleb propuštěn z vězení, rozhodl se jít do války. Vězení vztah mezi bratry nezměnilo, ale válečná zkušenost Caleba Leovi oddálila. Přímý kontakt se smrtí změnil celou jeho osobnost; z rebela se stal pokorný křesťan, který se snažil přesvědčovat ostatní o nutnosti víry v Boha. Začal moralizovat a tím Lea na chvíli ve svém životě ztratil. Oba bratři si k sobě museli znovu nalézt cestu, to se jim podařilo, až když si oba ujasnili, co chtějí v životě dělat, a přestali s pokusy zachraňovat jeden druhého. K největší kolizi v jejich vztahu došlo v okamžiku, kdy se Caleb snažil Lea přesvědčit o tom, že by se měl žít něčím pořádným a ne herectvím. Lea velmi trápilo, že ho jeho bratr, tedy nejbližší člověk, nechápe, a moc ho mrzelo, že se Caleb tak změnil:

Once, I wanted to be like you," I said. „I would have given anything in the world to be like you.“ I was crying. I hoped he couldn't see it, because of the rain. „Now I'd rather die than be like you. I wouldn't be like you and tell all these lies to all the ignorant people, all these unhappy people, for anything in the world, Caleb, anything in the world! [37]

Tady si možná Baldwin přes Caleba opět řeší svůj nevyjasněný vztah s otcem Davidem Baldwinem. Jeho nevlastní otec byl také kazatel a v tomto románu mu Baldwin dal najevo, co si o jeho „kazatelování“ myslel. V postavě Caleba se tak mísí vlastnosti Jamesova bratra i nevlastního otce. Svému bratrovi dokázal říci, co si o něm myslí a proč s ním nesouhlasí. Věděl totiž, že ho pochopí, třeba ne hned, ale pochopí. Svému otci to samé říci nedokázal.

If Beale Street Could Talk

Opět musím zmínit, že jde o netradiční román v Baldwinově tvorbě, protože celý příběh je vyprávěn z pohledu ženy. Vztah mezi sourozenci, který je tu popsán, je mezi

sestrami. Což je zcela nezvyklé, protože zde Baldwin opouští svůj už zaběhnutý „kult staršího bratra“, ke kterému se opět vrátí ve svém posledním románu. Můžeme říci, že *If Beale Street Could Talk* je největší fantazií v Baldwinově tvorbě, srovnáme-li ji s jeho osobní zkušeností. V této knize popisuje své přání, svůj tajný sen. Všechno funguje tak, jak má, a všichni členové rodiny se mají moc rádi. Tuto lásku si navíc ukazují a jsou jeden pro druhého ochotni udělat cokoliv. Jde o popsání jakési rodinné idyly a harmonie vztahů. Tish má svoji sestru velmi ráda a vidí v ní svůj vzor, ale nevyvyšuje lásku k sestře nad lásku k matce či otci. Má je ráda všechny stejně a rodina zde tvoří jeden celek, jedno tělo, jednu duši. Tish se sice svěří, že v dětství vztah s Ernestine idylický nebyl, že Ernestine byla povrchní a přehlížela ji, ale naštěstí se v době dospívání změnila a vyrostla přesně v takou sestru, jakou Tish chtěla mít:

When Ernestine was little she was as vain as vain could be. She always had her hair curled and her dresses were always clean and she was always in front of that damn mirror, like she just could not believe how beautiful she was. I hated her. Since she was nearly four years older than me, she considered me beneath her notice. [38]

Tish své sestře krásu záviděla, protože ona, podle vlastních slov, moc krásná nebyla. Stejně záviděl krásu a nespoutanost svým sourozencům i Baldwin, protože mu jeho nevlastní otec neustále opakoval, že je extrémně ošklivé dítě a že má obličej d'ábla; viz *Go Tell It on the Mountain*:

John, who was, his father said ugly, who was always the smallest boy in the class and who had no friends...

But he saw only details: two great eyes, and a broad, low forehead, and the triangle of his nose, and his enormous mouth, and the barely perceptible cleft in his chin, which was, his father said, the mark of devil's little finger. These details did not help him, for the principle of their unity was undiscoverable, and he could not tell what he most passionately desired to know: whether his face was ugly or not. [39]

Touha být krásná se tedy objevuje i u Tish, postupně ale dospívá k názoru, že duševní krása je mnohem důležitější, a má pocit, že i její už tak krásná sestra ještě více zkrásněla právě v momentě, kdy se přestala zabývat svým vzhledem a soustředila se na duši. V ten moment v ní Tish přestala vidět konkurenci a začala si jí vážit. Tishina sestra zde představuje naději v nápravu vztahu. Sám Baldwin si přál, aby změna postojů k člověku byla možná. Nejspíš tajně doufal, že se takto zázračně změní i chladné city jeho nevlastního otce. Bohužel Baldwinův otec duševně nevyrostl ani nezkrásněl jako Ernestine.

Another Country

Zde hlavní hrdina Rufus umírá už na začátku románu a o jeho životě se dozvídáme teprve prostřednictvím jeho sestry Idy. V *Another Country* jsou oba sourozenci silné osobnosti, jsou velmi paličatí a navzájem se neobdivují. U Baldwina je to poprvé, kdy jsou si sourozenci povahově velmi podobní. Mají se rádi, ale svoji lásku si najevo nedávají. Ida se na Rufuse velmi zlobí kvůli tomu, že spáchal sebevraždu a nechal ji ve světě plném bezpráví a násilí samotnou. Zlobí se na něj také proto, že za ní se svým problémem nepřišel a ona mu tudíž nemohla pomoci. Ale jak už jsem zmínila na začátku, oba dva byli moc hrdí na to, aby požádali jeden druhého o pomoc. Ida si zpětně přiznává, že svého bratra vlastně ani neznala a že spolu dostatečně nehovořili. Hloubku své lásky si uvědomila až v okamžiku, kdy Rufus zemřel a ona mu to nemohla říci. Už nemohla napravit nedorozumění, které mezi nimi vzniklo dříve. Právě pro tuto beznaděj a vědomí toho, že situace se nedá vrátit, se Ida zlobí na všechny kolem sebe. Bezmocný vztek, který má na Rufuse, obrací proti ostatním lidem a viní je z toho, že dopustili, aby si Rufus sáhl na život. Nevážili si ho, proto zemřel! Alespoň tak to Ida chápe. Její zahořklost a zklamání jsou pochopitelné, protože ztratila člověka, který jí byl velmi blízký. Ztratila ho znenadání a nevěděla proč, proto se zlobila na všechny kolem sebe. Nedokázala se prostě s bratrovou smrtí vypořádat. V momentě, kdy Rufus zemřel, Ida vstoupila do „jeho světa“ a začala žít „jeho život“. Seznámila se s jeho přáteli a začala svého bratra touto cestou zpětně více poznávat. Zprvu byla vůči Rufusovým známým velmi nepřátelská a vůbec jim nedůvěřovala. Především hrdost a neochota důvěřovat, milovat a být milována se ukazuje na začátku jejího vztahu s Vivaldem, Rufusovým nejlepším přítelem:

She slept. He felt that she was sleeping partly in order to avoid him. He fell back on his pillow, staring up at the cracks in the ceiling. She was in his bed but she was far away from him; she was with him yet she was not with him. In some deep, secret place she watched herself, she held herself in check, she fought him. [40]

Když však poznávala Vivalda i ostatní lépe, začala být více otevřená a její nenávisť vůči celému světu se zmírnila. Začala totiž chápat, že za Rufusovu smrt není nikdo zodpovědný, jen on sám a jen on sám věděl, proč to udělal. Ida tedy přestala obviňovat ostatní, protože čím déle je znala, tím více chápala, že oni mu také chtěli pomoci... a také nevěděli jak; stejně jako ona. Došla k jistému vnitřnímu smíření a bratrovu smrt sama přežila. V *Another Country* Ida svého bratra částečně pochopila, ale sebevraždu

mu neodpustila. Stejně jako nejspíš neodpustil Baldwin svému příteli, který bez varování a ohledů na druhé skočil z mostu, zřejmě jednoduše proto, že už dál nemohl.

Just Above My Head

Tento román začíná scénou, kdy se Hall dozvídá, že jeho bratr, slavný zpěvák Arthur Montana, byl nalezen mrtev. Baldwin prostřednictvím *Just Above My Head* opět oslavuje bratrskou lásku a opět naznačuje, že vztah mezi bratry je pro něj velmi důležitý:

My brother. Do you know, friend, how a brother loves his brother, how mighty, how unanswerable it is to be confronted with the truth beneath that simple word? Simple word. Yes. No.

... And do you know, do you know, how much my brother loved me? how much he loved me! And do you know how much I did not know it? did not dare to know it: do you know – No. No. No.“ [6]

Přiznává se zde ke své lásce k sourozencům a otevřeně formuluje to, co možná dříve ve svém skutečném životě říci nemohl. Románový Hall říká všem Baldwinovým sourozencům, že James je má moc rád. Tak rád, že to ani nedokáže slovy popsat. Není náhodou, že Baldwin tento román věnoval všem svým bratrům a sestrám: Georgovi, Wilmerovi, Davidovi, Barbaře, Glorii, Ruth, Elizabeth a Paule Marii. V *Just Above My Head* zemřelého hrdinu poznáváme teprve prostřednictvím jeho sourozence, stejně jako tomu bylo v *Another Country*. Teprve Hall nám objasní, jakým člověkem Arthur byl. Díky svému bratrovi vlastně Arthur znovu ožívá, díky Hallovi získá čtenář k Arthurovi kladný vztah a znovu prožívá Arthurův neuvěřitelný život. Výraznou formou autor dociluje toho, že čtenář je stejně smutný a stejně zklamaný z Arturovy smrti, jako je na začátku knihy zklamaný Hall. Lásky, která mezi bratry byla, si prostě nemůžeme jako čtenáři nevšimnout a teprve na konci knihy můžeme alespoň částečně pochopit utrpení pramenící ze smrti blízkého člověka, konkrétně ze smrti bratra. Po přečtení tohoto románu rozhodně už nemůžeme pochybovat o tom, jak důležitou roli hráli sourozenci, hlavně bratři, v Baldwinově životě. Na silné citové pouto mezi bratry odkazuje i jazyk díla. Narozdíl od ostatních románů zde Baldwin využívá převážně hovorové řeči a pro větší autentičnost popsání pocitů volí nedokončené věty, až jisté výkřiky. Tato údajná neuspořádanost jazyka podtrhuje zmatek v Hallově duši. Smrt bratra pro něj byla šokem, a proto nebyl schopen své pocity vyjádřit uhlazeným jazykem ... a vlastně ani nechtěl. V momentě, kdy Arthur zemřel, jako by zemřel i Hall. Bratrova smrt změnila Hallovi celý život. Na začátku románu si myslel, že to byla změna jen k horšímu.

Možná mu tak však Arthur pomohl najít sebe sama, protože do té doby žil Hall vždy jen v jeho stínu a hodně věcí ve svém životě si neuvědomoval. Bratrova smrt znamenala obrovské utrpení, ale i svobodu.

ZÁVĚR

Na závěr bych chtěla opět připomenout zásadnost osobní zkušenosti v rodinných vztazích, vlastně ve všech vztazích, na Baldwinovu tvorbu. Narodil od Richarda Wrighta, který si pro své romány vybíral extrémní hrdiny, Baldwin čerpá pouze ze svých zážitků, popřípadě ze svých přání. Baldwinovy romány jsou vždy velmi osobní a je snadné přiřadit si románové postavy ke konkrétním lidem z jeho života. Dalo by se říci, že jeho hrdinové jsou svým způsobem průměrní, ale právě pro tuto všednost jsou čtenáři blízcí. Baldwin není jediným, komu nevyšel vztah s otcem, píše o každodenních záležitostech, které si čtenář dokáže snadno představit, a všechny problémy, které mají jeho hrdinové, může mít kdokoliv z nás. Baldwin vyrůstal v prostředí silně ovlivněném křesťanstvím, bídou a rasovou nesnášenlivostí, ale problémy, které řeší jeho hrdinové, jsou mnohem obecnější. Zabývají se totiž prostým sebeprosazením jedince, ať už je jakéhokoliv vyznání či barvy pleti. Baldwin se snaží popsat a pochopit svět kolem sebe a pojmenovat a snad i nějak řešit problémy, které vidí. V jeho románech se vše točí kolem rodiny a vztahů mezi blízkými přáteli. V rodině hledá potenciální řešení svých problémů, protože se domnívá, že tam vlastně všechno začalo. Tím, že si neujasní vztah k otci, nebyl schopen pochopit sám sebe a otevřít se ostatním lidem. Teprve tehdy, když si přiznal, že ho postoj otce velmi mrzí, byl připraven řešit své další problémy. Ve svém životě vždy narážel na nepochopení a netoleranci, a to jak ze strany černochů, protože byl homosexuál, tak ze strany bílých Američanů, protože otázka rasismu byla tou dobou velmi aktuální. Baldwin tak byl vlastně dvojím vyhnancem a je zajímavé, jak krutý k němu byl právě jeho otec a jak moc netolerantně se k němu choval; zároveň v kostele hlásal rovnost a lásku před Bohem. Baldwin na tento rozdíl mezi slovy a činy také naráží ve své tvorbě. Subjektivnost a všednost Baldwinových románů je pravým opakem objektivnosti a extrémnosti románů Richarda Wrighta. Oba svým způsobem upozorňují na důležitost rodinných vztahů, ale používají k tomu velmi odlišné prostředky. Baldwin nesouhlasí s Wrightovými militantními a narušenými hrdiny (viz Bigger Thomas), protože nechce, aby Amerika viděla Afroameričany jako vzteklé slabochy. Chce ukázat, že černoši jsou úplně stejní lidé jako běloši a že se radují ze stejných věcí a mají úplně stejné problémy jako oni.

Právě pro oslavu všednosti a lyrizování drobných okamžiků v životě člověka si Baldwina velmi oblíbila Toni Morrison. Nejen že ho obdivovala, ale považovala ho i za svého učitele, vlastně dovedla k dokonalosti jeho styl psaní. U Toni Morrison subjektivnost a lyričnost příběhu dosahuje vrcholu. Narozdíl od Baldwina do své tvorby nepromítá jen svoji osobní zkušenost, podařilo se jí totiž odrazit zkušenost všech Afroameričanů, jejich bolest, lásky a touhy. Je tak vlastně originálně „objektivně-subjektivní“. Její romány nevycházejí z osobní zkušenosti, přesto velmi subjektivně popisují životy všech Afroameričanů a z její tvorby je patrná láska, kterou ke svým lidem cítí. Troufám si však tvrdit, že kdyby nebylo Jamese Baldwina, neměli bychom ani Toni Morrison, protože on jí ukázal cestu a ona se po ní vydala ... a získala Nobelovu cenu.

V tradici afroamerické literatury má rodina své pevné místo, afroameričtí autoři čerpají ve své tvorbě převážně z osobní zkušenosti, tudíž se tomuto tématu vlastně ani vyhnout nemohou. Před rasismem utíkají ke křesťanství, k blues, jazzu a ke svým rodinám. To někdy přináší útěchu, někdy ještě větší zklamání, protože poznávají, že mnohem více a déle bolí nenávist a zrada od blízkého člověka. Z celé afroamerické tvorby vlastně plyne fakt, že když je rodina funkční, může poskytnout útočiště, ale když funkční není, může člověka úplně zlomit. Není překvapením, že i James Baldwin dospěl ke stejnému závěru a rodinnými vztahy se ve své tvorbě zabýval zkrátka proto, že ho v jeho osobním životě nejvíce trápily.

SUMMARY

To summarise my conclusion I would like to mention how very important a personal experience of family life in James Baldwin's fiction was. In comparison with Richard Wright, who always used extreme characters in his writing to show the importance of family in one's life, James Baldwin decided to use only his own experience, or sometimes his dreams. It means that his book characters are ordinary people who deal with ordinary things, people who, of course, have problems but these people are sane. Baldwin reflected his personal experience and experience of his family and friends in his novels. It is not difficult to see the real person behind Baldwin's character. It might be because of this that readers can easily identify with his books and that they appreciate the ordinariness in Baldwin's writing. The problems described in Baldwin's books are easy to understand because they are the kind of problems many people share. Baldwin's novels are very personal and his characters are fragile and loveable. In his writing Baldwin mostly reflected on his not very good relationship with his stepfather as this relationship was the most painful for him. Baldwin grew up in the surroundings strongly influenced by the church going, the Bible, jazz and racial intolerance. For that reason his way of writing reminds us of biblical language and it somehow combines motifs from the Bible with the jazz influence. We can describe his style as a „biblical blues“. Baldwin was often concerned with differences between what people say and what they do. The good example of disproportion between these two was his father, as in church he praised the God and he was talking about Christian love but at home he beat his stepson whenever he had the chance.

Baldwin's novels are not really about racial problems, racism is only one of many other problems. Baldwin was very much concerned with one's identity. He tried to describe and understand the world around him and to name, and maybe, to solve the problems around him. In his novels everything is connected with the family and with relationships people have in the family. He thought that he could find solution for his problems in his family because he believed that his family had been the primary source of his troubles. Because he had a troubled relationship with his stepfather he was not able to fully understand himself and for this reason he could not have been able to deal with other people. At the moment when he himself accepted the fact that he was very

sorry because of the way his stepfather had treated him he could deal with his other problems. The subjectivity in Baldwin's novels is in sharp contrast with the objectivity of Richard Wright's writing.

Both authors stress the importance of family but they use very different methods for supporting their arguments. Baldwin disagreed with Wright's militant and twisted heroes because he did not like America to see Afro-Americans as angry cowards. He wanted to prove to America that the Blacks are the same as the Whites and they enjoy the same things and that they have to deal with the very same problems.

His follower Toni Morrison admired Baldwin for his celebration of ordinariness and for his beautiful lyricalisation of ordinary moments in ordinary lives. Toni Morrison not only worshipped Baldwin she also used his model of writing in her own work. She simply finished the work he had started and she shifted Afro-American writing style to proficiency. Toni Morrison improved subjectivity and lyricalisation of the plot to the mastery level.

In contrast to Baldwin's style of writing she does not mirror personal experience in her novels but somehow she has managed to mirror experience of all Afro-American people, their sufferings, their loves and their dreams. She has somehow become "subjectively objective" and through her novels we can experience the love she feels for her people. I believe that it is for James Baldwin that we can now appreciate the work of Toni Morrison. He had showed her the direction which she took... and she won the Nobel Prize in 1993.

Describing relationships in the family has its strong tradition in the Afro-American writing as Afro-American authors are mostly inspired by their personal experience. They run from racism to Christianity, blues, jazz and their families. This sometimes brings remedy but sometimes even bitter disappointment because they learn to realise that the family can be even nastier than anybody else. Not to mention the fact that if you are hurt by a close person the wounds do not heal for a long time. The message of the Afro-American writing can be interpreted as follows: when the family is functional then all problems can be solved but if the family is dysfunctional it can destroy you completely. So it is no surprise that Baldwin came to the same conclusion and the reason why he dealt with family relationships was quite simple: his family, especially his father, troubled him the most.

CITOVANÁ LITERATURA

- [1] WRIGHT, R. *Black Boy*. London : Vintage, 2007. ISBN 978 0099 285069. s.255
- [2] WRIGHT, R. *Black Boy*. London : Vintage, 2007. ISBN 978 0099 285069. s.255
- [3] WRIGHT, R. *Black Boy*. London : Vintage, 2007. ISBN 978 0099 285069. s.32
- [4] MULLEN, B. *On Richard Wright's Poetry*, poslední revize 13. září 2002 [citováno 22.dubna 2007]. <http://www.english.uiuc.edu/maps/poets/s_z/r_wright/about.htm>.
- [5] MULLEN, B. *On Richard Wright's Poetry*, poslední revize 13. září 2002 [citováno 22.dubna 2007]. <http://www.english.uiuc.edu/maps/poets/s_z/r_wright/about.htm>.
- [6] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.20
- [7] ECKMAN, F. M. *The Furious Passage of James Baldwin*. New York : M. Evans and Co., 1966. s.68
- [8] jméno autora není uvedeno, *James Baldwin*, poslední revize 15. června 2006 [citováno 22.dubna 2007]. <<http://www.kirjasto.sci.fi/jbaldwin.htm>>
- [9] SCOTT, L. O. *James Baldwin's Later Fiction. Witness to the Journey*, Michigan : Michigan State University Press, 2002. ISBN 0-87013-625-9, s.3
- [10] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.11
- [11] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.20
- [13] BALDWIN, J. *Another Country*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18637-2. s. viii (Introduction by Colm Tóibín)
- [14] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.406
- [15] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.16

- [16] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.26
- [17] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.23
- [18] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.23
- [19] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.22
- [20] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.22
- [21] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.28
- [22] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.24
- [23] BALDWIN, J. *If Beale Street Could Talk*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018797-9. s.40
- [24] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.183
- [25] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.12
- [26] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.178
- [27] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.217
- [28] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.24
- [29] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.24
- [30] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.23

- [31] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.367
- [32] BALDWIN, J. *If Beale Street Could Talk*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018797-9. s.38
- [33] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.27
- [34] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.26
- [35] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.28
- [36] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.23
- [37] BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7. s.358
- [38] BALDWIN, J. *If Beale Street Could Talk*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018797-9. s.51
- [39] BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0. s.31
- [40] BALDWIN, J. *Another Country*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18637-2. s.172
- [41] BALDWIN, J. *Just Above My Head*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018799-5. s.6

BIBLIOGRAFIE

Primární literatura

BALDWIN, J. *Go Tell It on the Mountain*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18591-0

BALDWIN, J. *Another Country*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18637-2.

BALDWIN, J. *Tell Me How Long the Train's Been Gone*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018798-7.

BALDWIN, J. *If Beale Street Could Talk*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018797-9.

BALDWIN, J. *Just Above My Head*. London : Penguin Books, 1994. ISBN 0-14-018799-5.

BALDWIN, J. *Giovanni's Room*. London : Penguin Books, 2001. ISBN 0-141-18635-6.

BALDWIN, J. *Going to Meet the Man*. London : Penguin Books, 1991. ISBN 0-14-018449-X.

BALDWIN, J. *The Fire Next Time*. London : Penguin Books, 1964. ISBN 0-14-018275-6.

WRIGHT, R. *Black Boy*. London : Vintage, 2007. ISBN 978 0099 285069.

WRIGHT, R. *Native Son*. London : Vintage, 2007. ISBN 978 0099 28293-8.

Sekundární literatura

CUNLIFFE, M. *American Literature since 1900*. London : Sphere Books, Ltd., 1987. ISBN 0-7221-7899-9

HENDERSON, C.E. *James Baldwin's Go Tell It on the Mountain. Historical and Critical Essays*. New York : Peter Lang Publishing, Inc., 2006. ISBN 0-8204-8158-0

MULLEN, B. *On Richard Wright's Poetry*, poslední revize 13. září 2002 [citováno 22.dubna 2007]. <http://www.english.uiuc.edu/maps/poets/s_z/r_wright/about.htm>.

OUSBY, I. *Literature in English*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. ISBN 0-521-43627-3

PROCHÁZKA, M., QUINN, J., ULMANOVÁ, H., RORABACK, E.S. *Lectures on American Literature*. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0358-6

SCOTT, L. O. *James Baldwin's Later Fiction. Witness to the Journey*, Michigan : Michigan State University Press, 2002. ISBN 0-87013-625-9

jméno autora není uvedeno, *James Baldwin*, poslední revize 15. června 2006 [citováno 22.dubna 2007]. <<http://www.kirjasto.sci.fi/jbaldwin.htm>>